

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Освітня програма	48196 Політологія
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	052 Політологія

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	48196
Назва ОП	Політологія
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Нагорняк Тетяна Леонтіївна, Грехов Владислав Анатолійович, Лебедюк Віталій Миколайович (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	02.06.2021 р. – 04.06.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/accreditation-op-052-1.pdf>

Програма візиту експертної групи <http://mdu.edu.ua/?p=42132>

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Більшість інституційних змін в контексті забезпечення якості освітнього процесу впроваджені у 2020 році, що вказує лише на становлення певних практик. Університет потребує залучення відповідних фахівців до процесу стратегування, оскільки складно встановити пряму кореляцію між місією і візією та стратегічними цілями, оскільки цілі сформульовані більш фокусовано на відміну від місії та візії. Разом з тим, варто звернути увагу на тлумачення поняття «візія», що розуміється як творення певного образу або уявлення свого місця в освітній сфері у бажаному майбутньому. Більше того, ОП не переглядалась після прийняття Стратегії розвитку ЗВО, оновлення НРК України та змісту Постанови № 261 від 03.04.2019 р. В самоаналізі не чітко відображено різницю між галузевим та регіональним контекстом ОП, що в свою чергу закладає некоректне бачення ОП у системі підготовки докторів філософії зі спеціальності 052 Політологія. Навіть розміщений проект ОП на 2021 н.р. не враховує змін в освітньому національному законодавстві та за переліком ОК й організації навчання не змінює фокусу ОП. ЕГ рекомендує продовжити практику вивчення досвіду інших ЗВО України та зарубіжжя, зокрема шляхом залучення іноземних фахівців до рецензування ОП в частині цілей та результатів навчання, а можливо і подвійного керівництва здобувачами. Доцільним також вважаємо ввести до складу робочої групи з розробки ОП представника від здобувачів вищої освіти, що забезпечує присутність аспірантів на всіх стадіях розробки та перегляду ОП та її структурних компонентів. Веб-сторінки потребують оновлення та покращення логіки розчищення інформації про освітньо-науковий процес та його складові. Під час роботи ЕГ стала свідком не структурованості поданої інформації (навіть на прохання представників студентського самоврядування показати певну інформацію ЕГ не отримала належної відповіді). Перелік ОК не систематизований та не повний відповідно до навчального плану ОП на сайті університету. Разом з тим не відображено історію змін ОП, що не дозволяє відслідкувати інституційну політику забезпечення якості освітніх процесів. На сторінці «Центр забезпечення якості освіти» потрібно чітко зазначати час проведення опитувань та відповідні результати опитувань щодо усіх стейкхолдерів. Цей процес повинен відображати інституційну практику в університеті. Разом з тим ефективним способом ознайомлення здобувачів зі змістом ОК міг бути силлабус як такий, що дозволяє конкретніше співставити цілі, програмні результати навчання, порядок та критерії оцінювання за певними освітніми компонентами та чітко їх розміщення відповідно до рівня вищої освіти та освітньої програми. Онлайн зустрічі ЕГ зі здобувачами дозволяють зробити висновок про те, що після звільнення наукового керівника і гаранта ОП (лютий 2020 р.) розвиток ОП опинився у невизначеному стані.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Здобувачі ОП демонструють високий рівень підготовки, громадської активності, персональних здобутків в частині проектної діяльності, зацікавленості в доведенні до захисту своїх наукових досліджень. Тематика дисертаційних досліджень аспірантів відповідає сучасним проблемам політичної науки та переважно стосується двох напрямів – гібридна війна та маніпулятивна складова сучасного політичного дискурсу. Аналіз ОК дає підстави стверджувати, що аспіранти певною мірою можуть здобути необхідні соціальні навички. У МНУ імені В.О.Сухомлинського, в лютому 2020 року, розпочався процес формування культури академічної доброчесності та використовуються відповідні технологічні рішення протидії порушенням академічної доброчесності. Процедури дотримання академічної доброчесності регламентуються низкою положень. Університет має розгалужену інфраструктуру. У структурі університету є Психологічна служба, що проводить ефективну роботу з надання психологічної допомоги здобувачам та викладачам, а також реагує на сучасні тенденції (зокрема щодо зменшення психологічного навантаження через Covid-19). Гарною практикою є наявність візуалізації основних етапів вступної кампанії до аспірантури у 2021 р.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

Процес проектування ОП мав формальний характер. Відмінність і унікальність ОП (у порівнянні з ОП інших ЗВО України та міста Миколаєва (що теж випускає політологів), як і її перспективи розвитку залишаються недостатньо опрацьованими. Брак обізнаності у змісті ОП та відсутність системних практик співпраці із стейкхолдерами не сприяє виробленню чіткого запиту на відповідних фахівців та формування відповідного фокусу ОП. Під час зустрічі з академічним персоналом та безпосереднього аналізу ОП експертна група мала змогу пересвідчитись, що у структурі ОП недостатня кількість ОК які забезпечують здобуття глибинних знань із спеціальності (розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю), а процес формування індивідуальної освітньої траєкторії є удаванним, оскільки перелік вибіркових дисциплін обмежений та не змінювався з 2018 року. Аналіз таблиці 3. «Матриця відповідності програмних результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання» звіту самооцінювання дає підстави стверджувати, що в цілому освітні компоненти не структуровані відповідно до цілей ОП та не повною мірою сприяють досягненню програмних результатів навчання. На практиці процес розроблення, оформлення та затвердження робочих програм навчальних дисциплін має низку невідповідностей якості освітнього процесу. Зокрема, робоча програма навчальної дисципліни погоджується із гарантом ОП тільки за потреби, що усуває останнього від повноцінного включення до формування освітнього процесу за ОП. Інституційна практика університету в частині формування та оновлення робочих навчальних програм дисциплін є слабкою і потребує якісного реформування. Процес опитування в університеті не відіграє ключової ролі у забезпеченні якості освітнього процесу в рамках ОП, оскільки доступне опитування не є релевантними, а попередні опитування (зі слів представниці навчального відділу проводилися в паперовому вигляді) не є публічними. Ключовим недоліком ОП є її кадрове забезпечення через відсутність достатньої кількості профільних фахівців (після 2020 р. і на час акредитації), які були б здатні забезпечити вчасне виявлення та подолання інституційних недоліків ОП, просувати

її на ринку освіти регіону. Понад 50% освітніх компонент, передбачених навчальним планом ОНП, забезпечує один викладач кафедри (доц. Ярошенко В.). Тематика наукових робіт викладачів кафедри не корелює з науковою проблематикою аспірантів Лемішевської О. та Нофенка А. Під час проведення фокус-групи з роботодавцями було з'ясовано, що залучені до реалізації ОНП роботодавці не є представниками наукових установ та закладів вищої освіти (саме так було зазначено у самооцінюванні).

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії зі спеціальності 052 Політологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки (далі - ОНП) затверджена Вченою радою МНУ 13.02.2018 р. (протокол №12) та має дві редакції (2018, 2019 рр.). Після прийняття Стратегії розвитку ЗВО і оновлення НРК України ОНП не переглядалась. Метою ОНП визначена «підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих у європейський та світовий науково-освітній простір фахівців наукового ступеня доктора філософії, здатних активно діяти в умовах ринкової економіки та соціального партнерства, які на поглибленому рівні володіють категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом політичної науки та вміють досліджувати історичні та сучасні політичні процеси, здійснювати обґрунтоване політичне прогнозування; розвиток в аспірантів дослідницьких навичок в предметній області за рахунок більш глибокого розуміння політичних процесів, причинно-наслідкових зв'язків, суті політичних подій та явищ у минулому і сучасному», що певним чином відповідає місії університету - «забезпечення суспільного розвитку та модернізації українського суспільства через надання високоякісних освітніх послуг, реалізацію інноваційних наукових досліджень, підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних на національному та міжнародному ринках праці фахівців, наукових та педагогічних кадрів шляхом гармонійного поєднання фундаментальності та професійної спрямованості освіти, розвитку й поширення наукових знань та примноження кращих вітчизняних традицій університетської освіти». Стратегію розвитку МНУ імені В.О.Сухомлинського на період до 2025 року прийнято пізніше чинної на час акредитації ОНП (у квітні 2020 року (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/mnu-2025.pdf>)). Фокус ОНП визначений як галузевий, а особливості пов'язані з міждисциплінарністю та міжгалузевістю змісту програми, що не відображено у навчальних планах підготовки докторів філософії з політології, не є усвідомленим і зрозумілим фактом для здобувачів, керівництва ЗВО, факультету і кафедри та для гаранта ОНП і науково-педагогічних працівників (далі - НПП), які забезпечують її реалізацію. На питання експертів під час онлайн зустрічей щодо відмінності ОНП від тих, що реалізуються у ЗВО міста, а також щодо заявлених у відомостях про самооцінювання міждисциплінарних і міжгалузевих ОК гарант програми та інші представники МНУ не надали відповіді. Вказане дає підстави стверджувати, що процес проектування ОНП мав формальний характер.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Аналіз відомостей про самооцінювання, відповідей ЗВО на запит ЕГ, витягів з протоколів засідання кафедри психології та соціальних наук, онлайн-зустрічей зі стейкхолдерами під час роботи ЕГ засвідчили, що основні зміни до змісту ОНП, цілей і програмних результатів навчання внесені відповідно до рекомендацій зовнішніх зацікавлених груп що оформлено відповідними локальними документами і зазначено у відомостях про самооцінювання ОНП. А саме у 2018 і 2019 рр. введені нові ОК («Політичний аналіз та прогнозування сучасної системи влади», «Методологічні проблеми політичних кампаній») і переглянутий перелік вибіркового дисциплін, що виглядає у навчальних планах як три блоки по дві дисципліни. Тобто з 6 дисциплін здобувач має обрати 3. Виходячи з розуміння експертів, що вибіркові дисципліни мають корелюватися з темами наукових розвідок аспірантів, а вибір не може обмежуватися варіантом «одна дисципліна з двох запропонованих», вважаємо за доцільне запропонувати ЗВО переглянути підхід до варіативної частини навчання здобувачів третього (наукового) рівня в бік реального вибору, більш широкої тематики та внесення змін до робочих навчальних планів після затвердження тем наукових кваліфікаційних праць здобувачів. ЕГ констатує високу зацікавленість в навчанні та готовність впливати на зміст ОНП двох здобувачів, які сьогодні становлять чинний контингент, та позитивно відмічає практику В.М.Ярошенко (члена проектної групи ОНП) з Миколаївською обласною державною адміністрацією, Народним рухом України, громадськими організаціями міста. Поряд з цим, відкрита зустріч, на яку залучились колеги з інших ЗВО (Гон М.М. і Юськів Б.М.), представники громадськості та навчальних закладів міста

(Г.Головченко, О.Степаненко, Т.Бакоцька) і зустріч 8 (з роботодавцями – О.Єльчієва (департамент соціального захисту Миколаївської ОДА) і Ю.Діденко (НРУ) продемонстрували відсутність глибокої обізнаності їх в змісті ОНП і системних практик співпраці ЗВО і стейкхолдерів у частині змісту ОНП, цілей і програмних результатів підготовки аспірантів за спеціальністю 052 «Політологія».

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Тенденції розвитку спеціальності 052 Політологія при проектуванні цілей і програмних результатів навчання за цією ОНП ураховані на основі аналізу діяльності аспірантури за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси, що працює в МНУ з 2005 року та актуальних напрямів наукових досліджень провідних політологічних центрів та ЗВО України, фахових видань з політології (МНУ мав підписку до 2019 року за інформацією директора наукової бібліотеки О.Тельпиш) та за допомогою відкритих баз, зокрема Scopus та WoS. Під час формування цілей та програмних результатів навчання ОНП (за інформацією відомостей про самооцінювання, с. 6) галузевий контекст представлений вибірковою ОК «Політичні процеси і інститути в країнах Чорноморського регіону», а також досвід підготовки докторів філософії Рівненського державного гуманітарного університету, Західноукраїнського національного університету, Львівського університету безпеки життєдіяльності, Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського, Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, Миколаївського національного аграрного університету, Національного університету «Львівська політехніка», Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та було встановлено, що всі вони, так само, як і ОНП «Політологія» у МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Проте аналіз конкурсних пропозицій і навчальних планів підготовки аспірантів (тих, що є у відкритому доступі) не підтверджує логіку подану в відомостях самооцінювання програми. Наприклад, ХНЕУ імені Семена Кузнеця і Львівський університет безпеки життєдіяльності не готує здобувачів спеціальності «Політологія», а навчальні плани НУ «Львівська політехніка» і ДНУ імені Олеся Гончара мають принципово інший фокус. ЕГ також констатує відсутність співпраці МНУ з Чорноморським національним університетом імені Петра Могили в частині підготовки політологів для спільного ринку праці Миколаєва, а також ствердження, що «у формулюванні цілей та програмних результатів навчання» усі перераховані вище ЗВО «орієнтуються на предмет та специфіку спеціальності 052 Політологія та розширює ПРН, зазначені в стандарті другого освітнього рівня «магістр». Фактів або інформації про вивчення закордонного досвіду підготовки докторів філософії з політології експертам надано не було. Онлайн зустрічі ЕГ зі здобувачами дозволяють зробити висновок про те, що після звільнення наукового керівника і гаранта ОНП (лютий 2020 р.) розвиток ОНП припинився. ОНП не переглядалась після прийняття Стратегії розвитку ЗВО, оновлення НРК України та змісту Постанови № 261 від 03.04.2019р. Зв'язок з аспірантами - О.Лемішевською та А.Нофенко (за їх ствердженнями на онлайн зустрічі 4) - ЗВО майже втрапив.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 052 Політологія третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за ступенем доктор філософії відсутній. Чинна на час акредитації ОНП (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/program-df-052.pdf>) затверджена 25 червня 2019 року. У зв'язку з тим, що актуальна Національна рамка кваліфікації затверджена Постановою КМУ № 519 від 25.06.2020 року, ОНП не може відповідати дескрипторам 8 кваліфікаційного рівня в частині формування у здобувачів освіти ПРН. Проте, виходячи зі змісту знань, умінь/навичок, комунікацій та відповідальності/автономії та зазначених в ОНП результатів навчання слід констатувати певну кореляцію, зокрема: концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності (ПРН 01, ПРН 03, ПРН 04, ПРН 05); започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності (ПРН11); спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та /або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики (ПРН03); критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей (ПРН 07, ПРН 09, ПРН 10); вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому (ПРН 08); використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях (ПРН 02); демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності (ПРН 06); здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення (ПРН 12).

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Здобувачі ОНП демонструють високий рівень підготовки, громадської активності, персональних здобутків в частині проектної діяльності, зацікавленості в доведенні до захисту своїх наукових розвідок. Тематика наукових досліджень аспірантів відповідає сучасним проблемам політичної науки та переважно стосується двох напрямів – гібридна війна та маніпулятивна складова сучасного політичного дискурсу. Університет має розгалужену інфраструктуру. Кафедра і факультет повністю забезпечені матеріально-технічними засобами: аудиторіями, комп'ютерними лабораторіями, системою WiFi, що відповідає потребам навчального процесу. У розпорядженні кафедри загальні фонди лекційних аудиторій та комп'ютерні класи університету. Забезпечення навчальною та науковою літературою аспірантів і викладачів здійснює Наукова бібліотека Миколаї вського національного університету імені В.О. Сухомлинського <http://library.mdu.edu.ua/>.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Слабкою стороною ОНП «Політологія» члени ЕГ вважають досить загально сформульований фокус програми, який доцільно деталізувати з урахуванням специфіки програми, регіонального контексту та реальних рекомендацій стейкхолдерів програми, передбачити відповідні фахові компетентності та ПРН. Крім того, ЕГ рекомендує більш уважно ставитися до змін в національному законодавстві та до чинних локальних документів, зокрема через : - введення в дію нововведень в законодавстві України про освіту (зміни до Національної рамки кваліфікацій відбулися 25.06.2020 року, введені в дію з 02.07.2020 року, Постанова КМУ № 283 від 03.04.2019р. внесла зміни до Порядку підготовки докторів філософії та докторів наук (Постанови КМУ №261 від 23.03.2016р.); - прийняту Стратегію розвитку Миколаї вського національного університету імені В.О.Сухомлинського на період до 2025 року 28.04.2020р. (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/mnu-2025.pdf>). Таким чином, чинна редакція ОНП «Політологія» (на час акредитації <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/program-df-052.pdf>), що затверджена 25.06.2019 року Вченою радою ЗВО, потребує перегляду. Окрім необхідності внесення вказаних змін до ОНП, ЕГ рекомендує проектній групі вивчити ринок праці та виважено підійти до фокусування ОНП. ЕГ рекомендує продовжити практику вивчення досвіду інших ЗВО України та зарубіжжя, зокрема шляхом залучення іноземних фахівців до рецензування ОНП в частині цілей та результатів навчання, а можливо і подвійного керівництва здобувачами.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Зважаючи на наведені сильні сторони і позитивні практики, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП спеціальності 052 Політологія третього рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 1.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Обсяг освітньої програми ОНП «Політологія» складає 60 кредитів. Зазначений обсяг кредитів відповідає Закону України «Про вищу освіту» (ст. 5). Загальна кількість кредитів розподіляється наступним чином: обов'язкові компоненти – 45 кредитів (ОК загальної підготовки – 19 кредитів, ОК спеціальної (фахової) підготовки – 20 кредитів, практична підготовка – 6 кредитів), вибіркові компоненти – 15 кредитів. Вибір вибіркових ОК можливий з трьох фіксованих блоків (по дві ОК у кожному блоці) у навчальному плані. ЕГ, під час зустрічі з академічним персоналом та безпосереднього аналізу ОНП, мала змогу пересвідчитися, що у структурі освітньо-наукової програми недостатня кількість ОК які забезпечують здобуття глибинних знань із спеціальності (розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю). Такі освітні компоненти (ОК.08 Інструментальний вимір політичних кампаній, ОК.09 Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку, ОК.10 Політичний аналіз та прогнозування сучасної системи влади, ОК.11 Політичний процес та прийняття політичних рішень) властиві для бакалаврського та магістерського рівня, оскільки формують базові знання зі спеціальності. Більше того «ОК.10 Політичний аналіз та прогнозування сучасної системи влади» дублює «ОК.22 Політичний аналіз та прогнозування» з бакалаврського рівня спеціальності «Політологія» в заявленому університеті. ОНП забезпечує оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями в кількості 3 кредитів (ОК.01 Філософія науково-дослідної діяльності), набуття універсальних навичок дослідника в кількості 10 кредитів (ОК.05

Інформаційна грамотність, ОК.06 Методика написання та захисту дисертацій та ОК.07 Педагогіка вищої школи) та здобуття мовних компетентностей у кількості 10 кредитів (ОК.03 Англійська мова для наукової комунікації та ОК.04 Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)). Програма передбачає практичну складову у вигляді асистентської практики у закладах вищої освіти. Практика передбачає проведення занять з курсів, які викладаються науковим керівником аспіранта (в даному випадку під науковим керівництвом доцентки Ярошенко В.М., оскільки реальний науковий керівник проф. Ніколаєнко Н.О. не працює в університеті з лютого 2020 р.). Завдання для аспіранта передбачає підготовку методичних матеріалів та плану заняття, які апробуються науковим керівником. На сторінці факультету доступні навчальні плани та ОНП за 2018, 2019 роки, а також розміщено проєкт ОНП 2021 для обговорення та пропозицій. Аналіз доступних програм дозволяє стверджувати, що останні зміни були впроваджені у 2019 році.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Структура освітніх компонентів ОНП побудована відповідно до загального часу навчання за семестрами та роками навчання. Однак, навчальний процес триває протягом трьох років навчання, що певною мірою вказує на розпорошеність ОК. Навчальний план передбачає чітке розділення обов'язкових компонентів та вибіркових компонентів (поділені на три блоки). Зокрема, програма дозволяє аспірантам отримати компетентності, які пов'язані із загальнонауковими (філософськими) знаннями (Філософія науково-дослідної діяльності) та набуттям універсальних навичок дослідника (Інформаційна грамотність, Методика написання та захисту дисертацій та Педагогіка вищої школи), мовних компетентностей (Англійська мова для наукової комунікації та Академічна писемна англійська мова). Проте, зміст ОНП не достатньою мірою розкриває ОК, які спрямовані на здобуття глибинних знань із спеціальності (представлені ОК характерні для першого та другого рівня вищої освіти та не відображають фокус ОНП). Аналіз таблиці 3. звіту самооцінювання дає підстави стверджувати, що в цілому освітні компоненти не структуровані відповідно до цілей ОНП та не сприяють досягненню програмних результатів навчання. Зміст робочої програми ОК «Управління кар'єрою» не сприяє досягненню ПРН 7, зміст робочої програми ОК «Інформаційна грамотність» не сприяє досягненню ПРН 8, зміст робочої програми ОК «Педагогіка вищої школи» не сприяє досягненню ПРН 6. Більше того ОК «Педагогіка вищої школи» не передбачає досягнення безпосередньо ПРН 10 (фахово викладати політологічні дисципліни). В зазначених прикладах чітко простежується неузгодженість ПРН зі змістом ОК, оскільки ПРН належать до фахових компетентностей, тоді як зазначені ОК належать до формування універсальних навичок. Включена до ОНП у 2019 році ОК «Інструментальний вимір політичних кампаній» забезпечує щонайменше 10 ПРН. Проте в даному випадку простежується неузгодженість між самою ОНП та змістом самоаналізу, де вказано що ОК.08 забезпечує одразу 12 ПРН. Безпосередній аналіз внутрішнього змісту ОК дозволяє стверджувати про неузгодженість форми зі змістом. Зокрема, зміст ОК «Інформаційна грамотність» вказує на формування наукового профілю вченого, зміст ОК «Управління кар'єрою» розкриває психолого-педагогічні особливості формування науково-педагогічного працівника. Разом з тим простежується формальний підхід до складання ОК. Зокрема у ОК «Політичний аналіз та прогнозування сучасної системи влади» передбачено тільки одне семінарське заняття для розкриття теми 4. «Статистичні методи у політичному аналізі», у ОК «Політичний процес та прийняття політичних рішень» тільки одна тема передбачена для розкриття поняття «Політичні рішення: сутність та функції», у ОК «Інструментальний вимір політичних кампаній» жодної теми не передбачено для розкриття виборчої кампанії, а лівова частка тем стосується принципів Good Governance. Дана ситуація підтверджує відсутність фокусу ОНП та ставить під сумнів можливість повністю досягати програмних результатів навчання.

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Проведений аналіз освітніх компонентів ОНП, навчального плану та відомостей самооцінювання дав можливість ЕГ дійти висновку, що освітні компоненти відповідають предметній області спеціальності 052 Політологія. Це відображено в навчальному плані та робочих програмах дисциплін, які розміщені у відкритому доступі на сторінці кафедри психології та соціальних наук факультету педагогіки та психології (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Разом з тим, аналіз робочих програм ОК дає підстави стверджувати, що компетентності та програмні результати навчання не достатньою мірою корелюють із зазначеним галузевим фокусом ОНП. У самоаналізі вказано, що галузевий контекст було враховано в підготовці політиків та науковців-аналітиків, спроможних здійснювати зовнішню політику в інтересах регіонального розвитку у європейському просторі. Однак жодної ОК із обов'язкової частини навчального плану не забезпечує досягнення компетентностей спроможних здійснювати зовнішню політику. Більше того, унікальністю ОНП вважається включенням до вибіркових ОК «Політичні процеси і інститути в країнах Чорноморського регіону». Натомість усі ОК спеціальної (фахової) компетентності орієнтовані саме на локальний контекст (що також підтверджують результати зустрічей із роботодавцями). В самоаналізі не чітко відображено різницю між галузевим та регіональним контекстом ОНП, що в свою чергу закладає некоректне бачення ОНП у системі підготовки докторів філософії зі спеціальності 052 Політологія. Як наслідок, особливість ОНП є розмитістю, оскільки ставить наголос на багатопрофільність підготовки фахівців, а не формування особливої та впізнаваної наукової школи. На думку ЕГ, унікальність та фокус ОНП вимагає більш чіткої концептуалізації. Аналіз відгуків та рецензій роботодавців вказує на наявність різного запиту. Наприклад, у відгуку на ОНП Діденко Ю. звертає свою увагу на підготовку фахівців в напрямку розвитку гуманітарної політики та національної безпеки України, а у рецензії Бакоцької Т. акцент зроблено на підготовку фахівців у сфері медіа простору. Тому на думку ЕГ

варто більш предметно визначити коло потенційних роботодавців в залежності від фокусу ОНП. Разом з тим рецензія Юськіва Б. констатує зміни внесені до ОНП у 2019 році, але зміст рецензії відрізняється від змісту рецензії розміщеної на сайті університету датованої однаковим числом серпнем 2019 року, що вказує на певні маніпуляції зі змістом рецензії (<http://psp.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D1%80%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%B7%D1%96%D1%97-2019.pdf>).

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обов'язку, передбаченому законодавством.

Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами третього рівня вищої освіти в МНУ ім. В.О. Сухомлинського здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в МНУ ім. В.О. Сухомлинського, а також Положення про порядок та умови обрання студентами дисциплін за вибором у МНУ ім. В.О. Сухомлинського (затверджене від 10.06.2016). Документи чинні і розміщені на офіційній сторінці ЗВО. Проте зазначені положення не регулюють формування індивідуальної освітньої траєкторії для здобувачів третього рівня вищої освіти. Аспіранти обирають одну дисципліну з двох у трьох блоках. Кількість кредитів не уніфіковані, а варіюються від 4 до 6 кредитів ЄКТС, тоді як у навчальному плані за 2018 рік усі вибіркові ОК мали по 5 кредитів. Аналіз запропонованих вибірових ОК вказує на те, що починаючи з 2018 року до сьогодні (включаючи й запропонований проєкт ОНП 2021) перелік дисциплін не змінювався. Відтак, здобувач третього рівня вищої освіти обмежений у можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії. Більше того вибіркові ОК частково дотичні до тематики дисертаційних досліджень аспірантів (Хофенко А. «Інформаційний вимір гібридної війни як новітнього конфлікту» та Лемішевська О. «Government relation як система артикуляції політичних інтересів»). Робочі програми вибірових ОК доступні на веб-сторінці кафедри психології та соціальних наук (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Під час фокус-групи аспіранти засвідчували, що можливість вільного вибору дисциплін реалізується шляхом написання відповідної заяви на включення обраних ОК до навчального плану. В індивідуальних планах аспірантів відображено перелік обраних вибірових ОК. В робочих програмах навчальних дисциплін не прописано чітко методи контролю результатів навчання відповідно до заявлених ПРН. Під час фокус-групи з академічним персоналом було встановлено факт нерозуміння відмінності між навчальною програмою, робочою програмою та си́лабусом (функцію якого виконує навчальна програма дисципліни). Усе це дає підстави стверджувати, що право здобувачів на формування індивідуальної траєкторії навчання реалізується частково. Разом з тим, пропозицією для поліпшення цього аспекту реалізації ОНП може бути перегляд вибірових ОК щорічно та включення до переліку як загальноуніверситетських ОК, так і професійних.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Організація та проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти в МНУ імені В.О. Сухомлинського регулюється Положенням про практичну підготовку здобувачів вищої освіти МНУ імені В.О. Сухомлинського від 21 вересня 2020 (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-359.pdf>). В Положенні про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та доктор наук (http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/mnu_science.pdf) не згадується практична підготовка аспірантів, але зазначається проведення власного наукового дослідження та публікація наукових статей. В ОНП практичну підготовку визначено як обов'язкову складову освітньої програми (6 кредитів протягом двох семестрів з року навчання). Робоча програма «Асистентська практика у закладах вищої освіти» розміщена на сторінці кафедри психології та соціальних наук (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Базою проведення асистентської практики є МНУ імені В.О. Сухомлинського. Асистентська практика передбачає підготовку матеріалів до лекційних, практичних занять, письмовий аналіз відвіданих з занять з циклу політичних дисциплін, а також (на вибір) статтю до наукового збірника або самостійно розроблену мультимедійну презентацію або виступ на науково-методичній конференції. Крім того, аспірант залучається до виховної роботи та презентує виховний проєкт. Результати проходження практики здобувачами обговорюються на кафедрі та під час звітної конференції, що проводиться після закінчення практики.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Аналіз змісту ОНП, ознайомлення з робочими програмами дисциплін дозволяє переконатися у тому, що ОК певною мірою передбачають здобуття аспірантами необхідних соціальних навичок. Зокрема, ОНП передбачає: ЗК-2. Здатність фахово спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово у процесі наукової комунікації та досліджень (ОК.03 «Англійська мова для наукової комунікації» та ОК.04 «Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)»); ЗК-5. Здатність бути критичним і самокритичним (ОК.02 «Управління кар'єрою»); ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ОК.02 «Управління кар'єрою»); ЗК-8. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ОК.03 «Англійська мова для наукової комунікації» та ОК.04 «Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)»). Дискусійним залишається можливість набуття соціальних навичок через вивчення спеціальних (фахових) ОК, зокрема ОК.08 «Інструментальний вимір політичних

кампаній» та ОК.10 «Політичний аналіз та прогнозування сучасної системи влади». Тоді як ОК.05 «Інформаційна грамотність» не передбачає формування соціальних навичок. Здобувачі мають можливість розвивати ці навички під час асистентської практики, будучи залученими до участі в організації університетських конференцій та реалізації міжнародного проєкту Еразмус+ DocHub «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України» (2017-2020 роки). Разом з тим в циклі вибіркового дисциплін не пропонується жодна ОК спрямована на розвиток «soft skills».

7. Зміст освітньої програми урахує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт для третього рівня вищої освіти, спеціальності 052 Політологія відсутній.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Обсяг окремих освітніх компонентів ОНП (у кредитах ЄКТС) та його співвідношення із фактичним навантаженням здобувачів вищої освіти регулюється Положенням про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та доктор наук (http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/mnu_science.pdf). Формально дотримано вимогу щодо обсягу освітньої складової ОНП у розмірі 60 кредитів. Однак, на думку ЕГ, навчальний процес тривалістю у 3 роки не є достатньо ефективним з точки зору реалізації наукової складової ОНП. Тим не менше, на переконання ЕГ, практика викладання вибіркового ОК повинна відбуватися протягом першого та другого року, оскільки дає можливість аспіранту обрати вибірково ОК релевантну його конкретного дослідження чи наукового напрямку аспіранта. Разом з тим, аудиторне навантаження дисциплін, які пропонуються на третьому рівні вищої освіти, повинно бути не меншим, ніж 1/4 від загального освітнього навантаження, визначеного для конкретної дисципліни. Аналіз ОНП засвідчив, що у вибірково блоці (ВБО2 – «Політичний розвиток і модернізація»/«Теоретичні та практичні виміри етнонаціонального розвитку») не дотримується вимога щодо мінімального аудиторного навантаження (30 годин (або 16,7%) з 180 передбачених) та відповідно максимального обсягу самостійної роботи аспіранта. Відтак, політика ЗВО щодо формування обсягу освітньої програми вимагає перегляду.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

За цією ОНП не передбачено дуальної освіти.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

Асистентська практика передбачає цілісну програму здобуття аспірантами навичок педагогічної діяльності у вищій школі. В ОНП наявні дві дисципліни (ОК.03 «Англійська мова для наукової комунікації» та ОК.04 «Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)»), які підвищують можливість набуття іншомовних компетентностей. Низка освітніх компонентів дозволяє формувати у здобувачів соціальні навички.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Поліпшення вимагають матриця відповідності програмних компетентностей та матриця забезпечення програмних результатів навчання, оскільки більшість ОК, за своїм змістом, не сприяють досягненню ПРН. Існує певна незбалансованість кількості та змісту ПРН щодо освітніх компонентів, що ускладнює їх практичне забезпечення у навчальному процесі, оскільки вимагає більш сфокусованого змісту дисциплін, ніж це представлено у ОНП. Відтак, простежується невідповідність форми змісту ОК, що вимагає більш чіткої концептуалізації фокусу/унікальності ОНП. Відсутній реальний вибір вибіркового ОК. Разом з тим, існує необхідність перегляду списків вибіркового дисциплін, які не змінювалися з 2018 року. Рекомендація розглянути можливість запровадження практики в ЗВО щорічного перегляду списків та внесення нових курсів до вибіркової частини ОНП. Недостатня кількість ОК, які мають забезпечити здобуття глибинних знань зі спеціальності 052, що в свою чергу не дає можливість повністю досягати програмних результатів навчання. ОНП має розмитий фокус та простежується неузгодженість між розумінням регіонального та галузевого контексту програми.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

У цілому структура освітньо-наукової програми та окремі освітні компоненти не дозволяють повною мірою здійснювати якісну підготовку докторів філософії за спеціальністю 052 Політологія відповідно до конкретного дослідження чи наукового напрямку аспіранта. Разом з тим, окремі аспекти організації освітнього процесу вимагають дискусії на загальноуніверситетському рівні з метою їх перегляду або поліпшення.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому на навчання та вимоги до вступників оприлюднені на офіційному сайті ЗВО: «Правила прийому до аспірантури Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського у 2021 році» (<https://cutt.ly/2nQYyok>). Вказані правила прийому щорічно оновлюються та надають вичерпну інформацію щодо термінів і порядку прийому заяв та документів. У правилах розписані етапи вступної кампанії, вимоги до вступника, механізм проведення іспитів та конкурсного відбору. На сайті ЗВО також надається перелік акредитованих та неакредитованих освітніх програм, а також конкурсних пропозицій, за якими здійснюється прийом на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти в 2021 році, серед яких є ОНП 052 Політологія. Також, у публічному доступі знаходяться приклади додаткового вступного випробування, фахового вступного випробування та вступного іспиту з англійської мови для бажаючих вступати до ОНП 052. Гарною практикою є наявність візуалізації основних етапів вступної кампанії до аспірантури у 2021 р. Проте, інформація стосовно вартості навчання для здобувачів контрактної форми відсутня. На сайті ЗВО знаходиться Наказ Т.в.о. Ректора Овчаренко А. В. «Про розмір плати за навчання для вступників 2020 року», але вартість навчання для третього освітньо-наукового рівня за напрямом ОНП не зазначена. ЕГ дискримінаційних положень у Правилах прийому не виявлено. Під час зустрічі зі здобувачами та представниками студентського самоврядування члени ЕГ пересвідчилися у тому, що правила прийому викладено у доступній для вступників формі та є зрозумілими.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Порядок проведення та критерії оцінювання вступних випробувань регулюються документом «Правила прийому до аспірантури Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського у 2021 році». Згідно з Правилами прийому до ОНП (<https://cutt.ly/2nQYyok>) вступники можуть потрапити до аспірантури на денну форму навчання за кошти державного бюджету та коштів юридичних чи фізичних осіб. Програми вступних випробувань на спеціальність 052 «Політологія» оприлюднюються на сайті ЗВО та поділяється за видами вступних випробувань: 1) Додаткове вступне випробування (<https://cutt.ly/onQVdZO>); 2) Фахове вступне випробування (<https://cutt.ly/CnQVjiq>); 3) Іспит з іноземної мови (<https://cutt.ly/xnQVc1T>). Програми випробувань щорічно оновлюються та затверджуються головою приймальної комісії ЗВО. У публічному доступі знаходяться затвержені програми вступних випробувань, а саме: «Програма фахового вступного випробування із профільних дисциплін за спеціальністю 052 Політологія» та «Програма додаткового вступного випробування із профільних дисциплін за спеціальністю 052 Політологія», які мають ґрунтовні пояснювальні записки, що описують взаємозв'язок вступних випробувань з ОНП та ОК. Запропонований список рекомендованої літератури та джерел у програмах вступних випробувань є вичерпним та актуальним, що може забезпечити достатній рівень підготовки вступників. У правилах вступу передбачений механізм апеляції результатів вступних іспитів та створення апеляційної комісії. Також, правилами вступу передбачена можливість, за якою вступники, які на час вступу до аспірантури склали всі або декілька кандидатських іспитів, звільняються (за їх бажанням) від відповідних вступних іспитів до аспірантури, і їм зараховуються оцінки кандидатських іспитів. Водночас ЕГ підкреслює, що Правила прийому на навчання за освітньою програмою ОНП 052 не відрізняються від правил прийому для інших ОНП та не враховують особливості освітньої програми. ЕГ встановила, що на даний час за ОНП «Політологія» навчається 2 здобувача, які пройшли бакалаврський та магістерський рівень підготовки за напрямом «Політологія» у даному ЗВО. У процесі проведення зустрічі зі здобувачами та представниками органів студентського самоврядування, ЕГ не виявила з їхнього боку зауважень стосовно вступних випробувань, правил прийому, їх доступності та зрозумілості.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих здобувачами в інших ЗВО, регулюється «Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського», яке було затверджено у 2016 році (<https://cutt.ly/onELzc9>) та «Положенням про відділ міжнародних зв'язків та академічної мобільності МНУ імені В.О. Сухомлинського (Наказ МНУ імені В.О. Сухомлинського від 22.11.2016 р. № 505)» (<https://cutt.ly/JnEca31>). У наведених Положеннях висвітлено правила реалізації академічної мобільності, її основні засади та процедура перезарахування результатів навчання. Так, визнання результатів академічної мобільності здійснюється з використанням європейської системи трансферу та накопичення кредитів ECTS. Перезарахування вивчених навчальних дисциплін здійснюється на підставі наданого здобувачем документа з переліком та результатами вивчення навчальних дисциплін, кількістю кредитів та інформацією про систему оцінювання навчальних здобутків, завіреного в установленому порядку у вищому навчальному закладі, на базі якого здійснюється академічна мобільність, академічна різниця навчальних дисциплін визначається Університетом, де постійно навчається здобувач вищої освіти. Порядок ліквідації академічної різниці визначається ВНЗ-партнерами. ЕГ зазначає про ускладнений доступ до нормативних документів. Так, лише положення про академічну мобільність знаходиться на офіційному сайті ЗВО, решта нормативних документів (за виключенням положення про академічну мобільність) знаходяться на окремій сторінці відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності (<https://cutt.ly/AnEXD4G>), що ускладнює їх інтуїтивний пошук. На сторінці відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності ЗВО знаходиться вичерпна інформація щодо програм академічної мобільності (<https://cutt.ly/wnEВTKB>), пошуку грантових можливостей (<https://cutt.ly/znEВJg2>) та список міжнародних організацій, з якими співпрацює ЗВО (<https://cutt.ly/tnEBDxO>). У ЗВО існує можливість для участі аспірантів у програмі міжнародних обмінів Erasmus+ (<https://cutt.ly/WnENRIj>). Позитивною практикою є наявність загальної стратегії, метою якої є посилення складової академічної мобільності у ОНП, які діють на базі ЗВО «Стратегія інтернаціоналізації Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського на 2020-2025 рр.(Наказ МНУ імені В.О. Сухомлинського від 21.09.2020 р. № 360)» (<https://cutt.ly/HnEX9v1>). Наведена інформація у відомостях самооцінювання вказує на те, що здобувачі ОНП не брали участі в академічній мобільності. Відповідно конкретних прикладів практики застосування результатів навчання, отриманих у інших ЗВО, немає.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура визнання результатів навчання, які отримані у неформальній освіті в ЗВО регулюється «Положенням про неформальну освіту учасників освітнього процесу Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського», яке було затверджено 25.05.2020 р. (<https://cutt.ly/QnEMoYB>). Відповідно до відомостей самооцінювання ЗВО та Положення здобувач, після прослуховування курсу неформальної освіти, повинен звернутися із заявою до ректора, з проханням про визнання результатів навчання/перезарахування кредитів, здобутих у неформальній освіті. Наказом ректора затверджується склад предметної комісії, що визначає можливість визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, також форми та строки проведення атестації здобувача вищої освіти для визнання результатів навчання набутих у неформальній освіті. Предметна комісія визначає метод оцінювання результатів навчання відповідно до навчального плану. Предметна комісія дає 10 робочих днів для підготовки здобувача вищої освіти до підсумкового контролю (з кожної дисципліни) та 20 робочих днів для написання письмової роботи (за наявності). Для перезарахування/трансферу кредитів із певної освітньої програми предметна комісія визначає кількість кредитів, результати з яких задовольняють всі вимоги конкретної програми. ЕГ зазначає, що наявна процедура визнання результатів навчання, які отримані у неформальній освіті є занадто ускладненою та незрозумілою, для сприйняття всіма учасниками освітнього процесу, а також не відповідає сучасному студентоцентричному підходу. Під час спілкування зі здобувачами було встановлено, що їх залученість до процесу неформальної освіти ЗВО не враховується ОК та жодним чином не заохочується. Так, аспірантка II року навчання Лемішевська О.С. вказує, що за період навчання має значну кількість сертифікатів та грамот з різних курсів неформальної освіти, які підтверджують її досягнення та здобутки, але викладачі ОНП чи адміністрація ЗВО не звертають на це уваги. У звіті самооаналізу ЗВО надається інформація про відсутність конкретних прикладів практики застосування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що може підтверджувати висновки ЕГ про надмірно складну процедуру визначення результатів неформальної освіти.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

Правила прийому на навчання за програмою підготовки доктора філософії (PhD) розміщуються у публічному доступі на сайті ЗВО та щорічно оновлюються. Правила містять вичерпну інформацію щодо: 1) термінів і порядку прийому документів та заяв; 2) процесу організації та проведення вступних випробувань і конкурсу; 3) формування та призначення апеляційної комісії; 4) вимоги до рівня освіти вступника; 5) зарахування до аспірантури. ЕГ не виявила дискримінаційних положень у правилах прийому на навчання. Також у відкритому доступі знаходяться Програми вступних випробувань, які надають вступникам концептуальне розуміння ОНП 052 «Політологія» та

пропонують вичерпний перелік джерел для підготовки до фахового вступного випробування. Разом з правилами прийому на навчання за ОНП у публічному доступі знаходиться інфографіка щодо етапів вступної кампанії, що поглищує сприйняття інформації вступниками. У ЗВО наявна окремо затверджена стратегія розвитку академічної мобільності на період з 2020 по 2025 рр.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Інформація щодо вартості навчання за ОНП 052 на офіційному сайті ЗВО відсутня, попри те, що інші спеціальності мають затверджену вартість навчання за 2020-2021р. Правила прийому на навчання за освітньою програмою не враховують особливості самої освітньої програми. Затверджені правила вступу до ЗВО «Правила прийому до аспірантури Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського у 2021 році», не поділяють ОНП від інших напрямів підготовки зазначених у правилах. Відсутня чітка і зрозуміла для здобувачів процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Наявна процедура є забюрократизованою та ускладненою. ЗВО рекомендується прийняти окремі правила прийому до ОНП 052, які будуть враховувати особливості ОНП та фахової галузі. Експертна група рекомендує запровадити можливість звільняти вступників від складання іспиту з іноземної мови за умови наявності у них сертифікатів за міжнародним рівнем не нижчим, ніж B2. Враховуючи сучасні можливості дистанційної освіти та доступність онлайн платформ провідних університетів світу. Необхідно спростити процедуру зарахування результатів неформальної освіти, що може популяризувати її серед здобувачів. Задля покращення інформування вступників та здобувачів з особливостями ЗВО, ОНП та поширення відомостей про адміністративний персонал, академічну спільноту, грантові можливості, можливості академічної мобільності, тощо. ЕГ пропонує створити «Довідник аспіранта».

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі сторони, позитивні практики, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП «Політологія» у контексті критерію 3 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 3.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Форми та методи навчання та викладання загалом сприяють досягненню заявлених в ОПН програмних результатів навчання. У робочих програмах дисциплін, за якими здійснюється навчання здобувачів за ОНП, вони зазначені у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу у МНУ імені В.О. Сухомлинського (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-304.pdf>). Структура та зміст навчальної дисципліни, результати навчання здійснюється викладачами самостійно, що відповідає принципам академічної свободи. Перелік робочих та навчальних програм дисциплін доступний на сайті кафедри психології та педагогіки (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Однак, розміщений перелік не є структурований за рівнями вищої освіти, а загальне покликання для переліку дисциплін визначене як «Освітньо-наукова програма “Політологія”», що не відповідає заявленій назві. Разом з тим, не всі робочі програми навчальних дисциплін вибіркової частини розміщені на відповідній сторінці (зокрема відсутні: Глобальні проблеми міжнародного розвитку, Теоретичні та практичні виміри етнонаціонального розвитку, Методологія прикладних політичних досліджень). Аспіранти, які брали участь у фокус-групах, підтвердили, що їх думка враховується при визначенні теми дослідження, плануванні наукової діяльності. Це відображено у їх індивідуальних планах. Проте, якісний аналіз внутрішньої структури робочих програм навчальних дисциплін дозволяє стверджувати про відсутність форм та методів контролю відповідно до заявлених у програмі ПРН. У робочій навчальній програмі передбачено тільки перелік форм поточного та підсумкового контролю, але не вказано яким чином вони перевіряють ПРН. Разом з тим методи навчання досить розпорошені, що потребує більш фокусованого підходу до вибору методів навчання та показати, досягнення якої складової ОК вони забезпечують. Варте уваги й те те, що за результатами опитування, яке проводилося майже 3 місяці (з 1.12.2020 по 22.02.2021) через Google Form, анкетування пройшов лише 1 здобувач (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=8715). Результати попередніх опитувань хоча і проводилися (зі слів представниці навчального відділу), але не є публічними і не були надані під час роботи ЕГ. Таким чином отримані результати анкетування не є релевантними.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Учасники освітнього процесу мають змогу отримати інформацію щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання щодо окремих освітніх компонентів. ОНП оприлюднена на сайті факультету педагогіки та психології (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Здобувачі під час зустрічі підтвердили доступність інформації щодо окремих освітніх компонентів. Попри те, що не всі робочі програми навчальних дисциплін є у вільному доступі на сайті факультету, аспірантури зазвичай отримують необхідну інформацію від викладачів, які забезпечують читання відповідних курсів в межах ОНП. Більш детальне інформування здобувачів відбувається на першому році навчання під час організаційної зустрічі здобувачів із гарантом програми, а також під час консультацій з науковим керівником. Конкретизація програмних результатів, порядку та критеріїв оцінювання, як пояснювали викладачі та підтверджували здобувачі, відбувається на першому занятті за певною дисципліною. Проте, на сайті факультету (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087) в частині «навчальні та робочі програми дисциплін 2020-2021 р.» відсутні робочі навчальні програми таких ОК як: ОК.01 «Філософія науково-дослідної діяльності», ОК.03 «Англійська мова для наукової комунікації», ОК.04 «Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)», ОК.05 «Інформаційна грамотність», ОК.06 «Методика написання та захисту дисертацій». Щодо доступності вибіркового ОК, то аспіранти здебільшого акцентували увагу на їх загальній корисності безвідносно до власної наукової практики. Ефективним способом ознайомлення здобувачів зі змістом ОК міг бути силабус як такий, що дозволяє конкретніше співставити цілі, програмні результати навчання, порядок та критерії оцінювання за певними освітніми компонентами та чітко їх розміщення відповідно до рівня вищої освіти та освітньої програми.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

Реалізація ОНП передбачає змістовий наголос на опанування освітньої складової протягом перших трьох років, а дослідницької складової протягом усіх років навчання. Перелік обов'язкових освітніх компонентів програми загалом зорієнтований на формування загальних компетентностей, необхідних для дослідницької роботи (ОК.01 «Філософія науково-дослідної діяльності» та ОК.06 «Методика написання та захисту дисертацій»). З огляду на зміст завдань та кількість навчального часу, відведеного на реалізацію, однією з головних освітніх компонент, спрямованих на поєднання навчання з дослідженнями, є асистентська практика на 3 році навчання. Підкріплює її реалізацію відповідна ОК.07 «Педагогіка вищої школи», що спрямована на психолого-педагогічну та науково-методичну підготовку аспіранта. Проте методологічна складова наукової діяльності, зокрема з управління науковими проектами або грантової діяльності, відсутні в ОНП. Під час зустрічі експертної групи з науково-педагогічним персоналом, було з'ясовано, що під час формування завдань в межах освітніх компонент викладачі переважно використовують індивідуальний підхід та формулюють завдання для конкретного здобувача, враховуючи проблематику його дисертаційного дослідження. Здобувачі за даною ОНП мають можливість брати участь у наукових заходах, які відбуваються в університеті та університетах-партнерах (конференціях, наукових семінарах, диспуатах тощо). Викладачі, які задіяні у реалізації освітньої складової програми, та аспіранти були задіяні протягом 2017-2020 років до реалізації міжнародного проекту Еразмус+ DocHub «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України». За результатами зустрічі із аспірантами було виявлено, що реальний науковий керівник доктор політичних наук, професор Ніколаєнко Н.О. немає трудових відносин з МНУ імені В.О. Сухомлинського, а працює в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова. Це в свою чергу створює додаткові проблеми в комунікації на інституційному рівні та негативно впливає на реалізацію дисертаційного дослідження аспірантів. Офіційно наукового керівника двох аспірантів не змінено, а функцію наукового консультанта виконує доц. Ярошенко В. Дана інституційна невизначеність щодо ролі наукового керівника закладає проблему у подальшій підготовці аспірантів та реалізації їх дослідження.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Відповідно до «Положення про робочу програму навчальної дисципліни у МНУ імені В.О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-170-1.pdf>) викладачі самостійно розробляють робочу програму й тематику дисципліни. Процедура розробки та змін у робочих програмах передбачає їх обговорення та затвердження кафедрою. Відповідна інформація зазначена у самих програмах. Остаточна програма схвалюється навчально-методичною радою та затверджується проректором із науково-педагогічної роботи. Однак, на практиці процес розроблення, оформлення та затвердження відрізняється від того, що представлений в самих робочих програмах навчальних дисциплін та порушує вимоги положення. Зокрема, програма погоджується із гарантом ОНП тільки за потреби, що усуває останнього від повноцінного включення до формування освітнього процесу за ОНП. У Положенні (пункт 3.3) зазначено, що робоча програма навчальної дисципліни супроводжує зовнішня рецензія (нп, стейкхолдера), але на практиці така вимога не виконується, що чітко демонструють публічно розміщені робочі програми (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Більше того в Положенні не зазначено як часто повинні оновлюватися робочі програми, натомість зазначено, що зміни та доповнення уносяться до початку навчального

року. Натомість зазначено, що рекомендована література повинна оновлюватись щорічно. Робочі навчальні програми дисциплін з циклу загальної підготовки взагалі не враховує процедури погодження з гарантом ОНП навіть за потреби. Аналіз робочих навчальних програм вказує на те, що в частині «методи навчання» та «форми поточного та підсумкового контролю» відбувається дублювання змісту від дисципліни до дисципліни, тобто механістичне перенесення змісту цих складових. У наданих варіантах робочих програм навчальних дисциплін затверджених у різні роки суттєвих змін у структурі курсів не відбулося. Інституційна практика університету в частині формування та оновлення робочих навчальних програм дисциплін є слабкою і потребує якісного реформування.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Інтернаціоналізація діяльності МНУ імені В.О. Сухомлинського належить до стратегічних напрямів розвитку університету. Забезпечення інтернаціоналізації діяльності МНУ імені В.О. Сухомлинського відбувається як на рівні загальноуніверситетських структур, так і на рівні окремих освітніх програм. Діяльність відділу міжнародних зв'язків та академічної мобільності реалізується через участь у міжнародних проектах, консультуванні викладачів та здобувачів щодо участі у програмах академічної мобільності. На сторінці відділу розміщено актуальну інформацію щодо грантів, стипендіальних пропозицій, наукових програм. Викладачі та аспіранти ОНП мають досвід участі в міжнародному проекті Еразмус+ DocHub «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України» (2017-2020). Викладачі, які забезпечують читання ОК в межах ОНП (доц. Мироненко Т. та доц. Добровольська Л.) взяли участь в програмі академічної мобільності до Université Lumière Lyon 2 (Lyon, France, 2019), а колишня завідувачка кафедри політології Ніколаєнко Н. відвідала університету у 2017 році (<http://mdu.edu.ua/?p=15130>). У 2018 році доц. Мироненко Т. взяла участь в програмі академічної мобільності до Limerick Institute of Technology (Limerick, Ireland). Зокрема аспірантка Лемішевська О. є учасницею проекту Шведської школи «Beetroot Academy». За її участі 12 липня 2019 року «Beetroot Academy» підписала Меморандум з Миколаївською міською радою задля реалізації спільних освітніх проектів (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9242). Після початку корона вірусної пандемії діяльність в межах проекту DocHub перемістилась в Інтернет (http://mdu.edu.ua/?page_id=38254). Аспіранти ОНП взяли участь у воркшопі «Academic Journal Article: Challenges and Opportunities» (2019). Здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники мають безкоштовний доступ до міжнародних інформаційних ресурсів та баз даних, які надає наукова бібліотека.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Навчання передбачає індивідуальну роботу зі здобувачами. Інтернаціоналізація освіти активно впроваджується в університеті, а викладачі та аспіранти ОНП були долучені до міжнародного проекту Еразмус+ DocHub.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Не усі робочі програми обов'язкових та вибіркових дисциплін є у вільному доступі на сайті кафедри. У робочих навчальних програмах передбачено тільки перелік форм поточного та підсумкового контролю, але не вказано яким чином вони перевіряють ПРН. Рекомендовано активніше залучати аспірантів до змістового обговорення ОНП та ОК та враховувати результати під час їх змін та коригування відповідними документами. Переглянути інституційний процес формування та перегляду робочих навчальних програм дисциплін та внести відповідні корективи у їх зміст (встановити чітку відповідність форм та методів навчання та досягнення відповідних програмних результатів). За можливості використовувати силабуси як більш ефективну форму презентації навчального курсу для здобувачів.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Баланс сильних та слабких сторін навчання та викладання за даною програмою демонструє відповідність визначеному експертною групою рівня за цим критерієм. Підтвердженням є дотримання ЗВО принципів академічної свободи, однак форми і методи навчання й викладання потребують встановлення відповідності щодо змісту заявлених програмних результатів навчання задля ефективного забезпечення практичних компетентностей.

ОНП потребує оперативної модернізації змісту окремих освітніх компонент та врахування результатів сучасних досліджень.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Форми контролю та критерії оцінювання регламентовані «Положенням про організацію освітнього процесу в МНУ імені В. О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-304.pdf>). Форми поточного та підсумкового контролю щодо кожної освітньої компоненти зазначені в ОНП, робочих програмах навчальних дисциплін, які оприлюднені на сайті кафедри психології та соціальних наук (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). Зокрема: поточний контроль (контрольні роботи, реферати, есе, аналітичні розвідки та інші творчі роботи), семестровий контроль у формі іспиту, диференційованого заліку та підсумкова атестація зі спеціальності. Методи та методика проведення контролю з кожної дисципліни визначається кафедрою. З огляду на публічну відсутність попередніх опитувань та недостатньо релевантного поточного опитування неможливо об'єктивно оцінити прозорість та зрозумілість критеріїв оцінювання. З огляду на реальний обсяг аудиторних годин та враховуючи те, що на кожному курсі навчається лише один аспірант, дещо незрозуміло як відбувається оцінювання поточного контролю через виконання «лабораторних робіт». Визначені контрольні заходи в робочих програмах навчальних дисциплін частково дозволяють встановити досягнення здобувачем результатів навчання. Оцінювання наукової результативності аспіранта передбачає врахування освітньої і наукової діяльності. Зокрема: ступінь готовності дисертації, публікаційну активність, апробацію дослідження. Атестація аспірантів відбувається регулярно за календарним планом. Здобувачі підтвердили доступність інформації щодо форм та критеріїв оцінювання контрольних заходів. Надані ЗВО індивідуальні плани здобувачів 2-3 років навчання засвідчують належне документування результатів проведення контрольних заходів. Недоліком є те, що реальний науковий керівник (Ніколаєнко Н.) не дотичний до процесу оцінювання аспірантів, а його функцію виконує Ярошенко В., що створює додаткові інституційні проблеми у процесі належного фахового консультування.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

На момент написання звіту та складання відомостей про самооцінювання стандарт вищої освіти третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 052 «Політологія» не затверджений. Аналіз експертною групою наданих документів підтверджує, що розгляд результатів проходження аспірантами практики та виконання ними індивідуальних планів відбувається двічі на рік (у березні та вересні) та передбачає публічне обговорення на засіданнях кафедри. Аналіз експертною групою наданих документів підтверджує, що розгляд результатів проходження аспірантами практики та виконання ними індивідуальних планів відбувається двічі на рік (у березні та вересні) та передбачає публічне обговорення на засіданнях кафедри. Згідно наданих документів для ЕГ було встановлено факт звітування аспірантів щодо виконання індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи (відповідь на запит, але виникають підозри щодо автентичності підписів наукового керівника Ніколаєнко Н.)

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Розподіл балів, які отримують аспіранти за результатами контрольних заходів та вимоги до них описуються у робочих програмах, які є на сайті кафедри психології та соціальних наук (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=9087). На думку експертної групи, правила проведення контрольних заходів є зрозумілими, доступними для всіх учасників освітнього процесу, але вимагають більш чіткого підходу до формування контрольних заходів відповідно до досягнення програмних результатів навчання. Під час зустрічі із аспірантами не було виявлено випадків оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження. За результатами зустрічі зі здобувачами вищої освіти та представниками адміністрації факультету та сервісних служб, експертна група дійшла до висновку, що зафіксовані у документах МНУ імені В. О. Сухомлинського (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-304.pdf>) правила загалом реалізуються у навчальному процесі за даною ОНП. Під час зустрічі з експертною групою зі здобувачами та викладачами наголошувалося на тому, що вони досягли порозуміння ще з часів навчання та викладання на рівні бакалаврату та магістратури.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності відображено в «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та етикету академічних взаємовідносин у МНУ імені В. О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order63.pdf>), «Положення про організацію освітнього процесу у МНУ імені В. О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-304.pdf>). Відповідно до Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин за порушення академічної доброчесності передбачено академічну відповідальність та/або відрахування з університету (п.2.2.1). Проте на думку ЕГ, відповідальність за порушення академічної доброчесності в частині «зниження результатів оцінювання» (п.2.3.1) є недопустимим і скоріше вказує на загравання із проявами академічної недоброчесності. Університет імплементував у внутрішню культуру якості практику підписання Декларації про дотримання принципів академічної доброчесності (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order63.pdf>, п.7.2). Разом з тим в університеті функціонує Комісія з академічної доброчесності та Комісія з етики та управління конфліктами. Співробітники сектору автоматизації та інформатизації бібліотечних процесів Наукової бібліотеки проводять лекції про дотримання академічної доброчесності в межах певних курсів (наприклад «Методика написання та захисту дисертацій»). На сайті ЗВО є сторінка «Академічна доброчесність» (http://mdu.edu.ua/?page_id=34418), яка містить посилання на серію Інфобюлетенів проєкту SAIUP. Проте аналіз сторінки вказує на відсутність унікального контенту, тобто уся інформація щодо академічної доброчесності стосується перепостів з інших джерел, що не дозволяє повною мірою пересвідчитись у наявності інституційних практик академічної доброчесності. В МНУ імені В. О. Сухомлинського є укладена угода щодо використання програмного засобу Unicheck та AntiPlagiarism.NET для перевірки наукових публікацій, навчально-методичних праць. Згідно із запровадженим в університеті порядком перевірки на плагіат, наукові роботи направляються науковою частиною університету до наукової бібліотеки для перевірки на академічний плагіат. Випадків плагіату на даній ОНП зафіксовано не було. Аналіз наданих нормативних документів, бесіди з представниками адміністрації та учасниками освітнього процесу засвідчують формування культури доброчесності у МНУ імені В. О. Сухомлинського. Однак на рівні політики навчальних дисциплін вимоги та правила щодо дотримання принципів доброчесності чітко не зафіксовані.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

У ЗВО в лютому 2020 року розпочався процес формування культури академічної доброчесності та використовуються відповідні технологічні рішення протидії порушенням академічної доброчесності. Підтвердженням цього є затвердження низки положень, зокрема: Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order63.pdf>, 10.02.2020), Положення про порядок запобігання та процедури врегулювання конфліктних ситуацій (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-356.pdf>, 21.09.2020), Положення про опитування здобувачів вищої освіти, випускників, викладацького складу та роботодавців стосовно якості освітнього процесу та освітньої діяльності (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-357.pdf>, 21.09.2020). Хоча сам Кодекс академічної доброчесності був затверджений 29 вересня 2017 року, але саме Положення про академічну доброчесність було прийняте у лютому 2020 року, що не дозволяє стверджувати про повноцінну імплементацію академічної доброчесності. Більше того, сторінку «Академічна доброчесність» (http://mdu.edu.ua/?page_id=34418) було створено у квітні 2020 року.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Слабкими сторонами ОНП є неповна відповідність заявлених у робочих програмах навчальних дисциплін форм та критеріїв оцінювання відповідно до визначених програмних результатів навчання, відсутність належної фіксації вимог щодо дотримання академічної доброчесності у документальних та методичних складових навчального процесу, зокрема у робочих програмах курсів, а також їх системне впровадження у різноманітних аспектах практики аспірантів. Експертна група рекомендує скоригувати завдання в межах дисциплін та форм контролю відповідно до програмних результатів навчання, внести до робочих програм дисциплін та програму асистентської практики проблематику академічної доброчесності та передбачити форми її практичної реалізації.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Процедури, які пов'язані з проведенням контрольних заходів, є регламентованими. У закладі здійснюється послідовне організаційне та технологічне забезпечення реалізації політики дотримання академічної доброчесності. Норми етичного кодексу закладу вищої освіти та процедури дотримання академічної доброчесності потребують ширшого застосування під час реалізації ОНП. Виявлені недоліки передбачають коригування політики реалізації програми, проте не впливають на можливості формування компетентностей передбачених ОНП.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

Академічна та професійна кваліфікація викладачів, залучених до реалізації освітньої програми, зокрема до викладання дисциплін та консультування здобувачів з написання дисертацій, дозволяє частково досягти визначених цілей та ПРН за даною ОНП. Зокрема до читання обов'язкових дисциплін із циклу загальної підготовки долучені к.ф.н. Шпачинський І. (ОК.01 «Філософія науково-дослідної діяльності»), д.псих.н. Яблонський А. (ОК.02 «Управління кар'єрою»), к.пед.н. Мироненко Т. та к.пед.н. Добровольська Л. (ОК.03 «Англійська мова для наукової комунікації» та ОК.04 «Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)»), д.тех.н. Дінжос Р. (ОК.05 «Інформаційна грамотність»). Проте, абсолютно усі навчальні дисципліни (окрім ОК.07 «Педагогіка вищої школи») з циклу спеціальної (фахової) підготовки забезпечує к.політ.н. Ярошенко В. Більше того, усі два блоки вибіркових дисциплін теж забезпечує к.політ.н. Ярошенко В. Таким чином, понад 50% освітніх компонент, передбачених навчальним планом ОНП, забезпечує один викладач кафедри, що вказує на проблеми із людськими ресурсами в реалізації ОНП. Відповідна кваліфікація науково-педагогічних працівників за тематикою дисциплін підтверджена наявністю публікацій (статей, монографій, підручників та посібників, методичних рекомендацій, наведених у таблиці 2). Проте, публікації к.політ.н. Ярошенко В. стосуються однієї ОК.09 «Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку». Цю проблему можна було б компенсувати, шляхом залучення до спільного викладання окремих освітніх компонент інших викладачів кафедри, представників інших структурних підрозділів ЗВО або інших закладів та установ, чий академічний та професійний досвід є дотичним до змісту навчання. Аналіз результатів опитування щодо якості викладання дисциплін не дозволяє повною мірою пересвідчитись у задоволеності аспірантів рівнем викладання. Аналогічна ситуація простежується й щодо керування науковою діяльністю аспірантів. Наразі реальний науковий керівник аспірантів (проф. Ніколаєнко Н.) здійснює неформальне консультування, тоді як науковим консультантом визначено доц. Ярошенко В. Аспіранти стали заручниками організаційних змін в університеті та знаходяться в інституційній пастці щодо визначення реального наукового керівника, оскільки з проф. Ніколаєнко Н. трудовий договір розірвано в кінці січня 2020 року. Тематика наукових робіт доц. Ярошенко В. не корелює з науковою проблематикою аспірантів Лемішевської О. та Нофенка А. Для створення ефективного фахового середовища за даним напрямом та досягнення заявлених результатів навчання є необхідність залучення до реалізації ОНП зовнішніх стейкхолдерів з наукових установ та інших закладів вищої освіти (чого не було продемонстровано під час виїзних зустрічей).

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Процедури конкурсного відбору викладачів регулює відповідний «Порядок обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників МНУ імені В.О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/n-403d.pdf>). Для проведення конкурсу наказом ректора утворюється конкурсна комісія яка формує умови заміщення вакантних посад. Критерії заміщення вакантної посади НПП враховують академічну та професійну кваліфікацію пошукача. Процедури допуску кандидата до конкурсу на заміщення вакантної посади передбачають прозорість та колегіальність у прийнятті рішень. Під час зустрічі з менеджментом ЗВО було встановлено, що у закладі проводиться регулярне оцінювання науково-педагогічної (педагогічної) діяльності науково-педагогічних і педагогічних працівників. Система оцінювання включає кількісні та якісні показники всіх видів роботи науково-педагогічних працівників. Результати оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників відповідно до посади та з урахуванням специфіки структурних підрозділів є основною підставою для прийняття рішень про продовження перебування на посаді.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Під час проведення фокус-групи з роботодавцями було з'ясовано, що залучені до реалізації ОНП роботодавці не є представниками наукових установ та закладів вищої освіти (саме так було зазначено у самооцінюванні). Більше того із 4 заявлених потенційних роботодавців були присутні тільки двоє (Єльчієва Оксана Русланівна, директор Департаменту соціального захисту населення Миколаївської обласної державної адміністрації та Діденко Юрій Володимирович, голова Миколаївської Крайової організації Народного руху України). Результати зустрічі засвідчили, що прямої співпраці із аспірантами не ведеться. Єльчієва О. зазначила, що співпрацює із Ярошенко В., яка нібито залучає аспірантів до спільних проєктів, а Діденко Ю. співпрацює з політологами виключно в межах виробничої практики, але не з аспірантами. Під час зустрічі із академічним персоналом було чітко зрозуміло, що

університет зацікавлений у підготовці чинних аспірантів, оскільки має на меті поповнити ними склад кафедри. Проте аспіранти, як свідчить проведена зустріч, не зовсім чітко уявляють перспективи свого працевлаштування в університеті.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

В ОНП немає фактів залучення зовнішніх фахівців до проведення аудиторних занять. Участь професіоналів-практиків забезпечується працівниками кафедри, які мають певну практичну підготовку (Маслов Ю., Ярошенко В.). Під час зустрічі із запрошеними роботодавцями було підтверджено, що їх залучають до освітнього процесу переважно в частині реалізації наукової компоненти ОНП (конференції). Зважаючи на тематику дисертаційних досліджень аспірантів, коло потенційних партнерів з числа практиків та роботодавців має перспективи та потребує розширення.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

Під час фокус-групи з академічним персоналом було встановлено, що нпп задовольняють свої професійні потреби через самостійний вибір форм та видів підвищення кваліфікації (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order90.pdf>, п.1.8). Складається відповідний план на рік з підвищення кваліфікації нпп, але підвищення кваліфікації повинно відбуватися не рідше один раз на 5 років. Місце проведення закордонного стажування нпп шукають самостійно, оскільки повинно враховувати їх наукові інтереси і напрями наукових досліджень. Результати підвищення кваліфікації враховуються під час проведення атестації нпп та укладання трудового договору. Також в університеті здійснюється рейтингове оцінювання науково-педагогічних працівників, яке враховується під час продовження контрактів. Також здійснюється преміювання викладачів за високі результати публікаційної активності; встановлення завдань щодо професійного зростання (підготовка та опублікування підручників, навчальних посібників, методичних розробок, монографій, наукових статей тощо) у контрактах з науково-педагогічними працівниками; проведення короткотермінових тренінгів з різних аспектів освітнього процесу (тренінг для гарантів освітніх програм). Основною формою сприяння та мотивації професійному розвитку викладачів є преміювання викладачів та нагородження (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order399.pdf>). Зокрема, Маслов Ю.К. пройшов стажування у м. Софія, Болгарія у 2018 р., Дінжос Р.В. пройшов стажування в у Китаї у 2019 р., Ярошенко В. М. пройшла міжнародне стажування при III та IV Міжнародному науковому конгресі Society of Ambient Intelligence (2020-2021 р.).

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

В системі університету немає програми професійного розвитку науково-педагогічних працівників, яка затверджується Вченою радою з пізнішою видачею сертифікатів. Натомість процес забезпечення професійного розвитку викладачів унормовано «Положенням про рейтингову оцінку діяльності науково-педагогічних працівників», яке стимулює викладачів до професійного зростання у навчально-методичній, науковій та організаційній діяльності (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/n-170-8.pdf>). За вагомі особисті досягнення було відзначено матеріальною винагородою викладачів ОНП (Дінжос Р. та Ярошенко В.). Разом з тим стимулювання викладацької майстерності забезпечується нагородженням ректором університету викладачів почесною грамотою за сумлінну багаторічну роботу, за викладання англійською мовою. Окремим видом стимулювання розвитку майстерності є кварталні та річні премії за виконання цільових показників та за високі позиції в рейтингу викладачів, чим пересвідчилась ЕГ під час зустрічі з академічним персоналом.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Позитивною складовою забезпечення ОНП є академічна та професійна мобільність науково-педагогічних працівників кафедри, зокрема участь у міжнародних проектах та реалізації практичних заходів, дотичних до проблематики їх наукових інтересів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Слабкими сторонами є: неповна відповідність сфери дослідницьких інтересів наукових керівників проблематиці освітніх компонент. Відсутність у складі кафедри фахівців, які забезпечували б повноцінне досягнення програмних

результатів, реального наукового керівника аспірантів, що актуалізує питання залучення відповідних фахівців. Експертна група рекомендує розглянути можливість реалізації науково керівництва кількома викладачами кафедри або інших ЗВО, чий академічний та професійний досвід відповідає проблематиці освітніх компонент та науковим інтересам аспірантів; запровадження спеціалізованих гостьових курсів та можливість відвідування аспірантами вибіркового курсів з інших програм ЗВО або університетів-партнерів; створити школу викладацької майстерності, яка б дозволяла більш ефективно стимулювати саме розвиток викладацької майстерності та обміном досвідом.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Викладачі, які залучені до реалізації ОНП, мають відповідну для цього рівня освіти академічну та професійну кваліфікацію, підтверджену їх науковими здобутками та практичною діяльністю. Науковий та практичний досвід викладачів, які беруть участь у реалізації програми, не дозволяє забезпечити кваліфіковану спеціальну (фахову) підтримку дослідницької діяльності здобувачів (50% ОК викладає доц. Ярошенко В.). Процедури їх добору є прозорими і коректними. ЗВО здійснює заходи, що сприяють професійному розвитку та підвищенню викладацької майстерності викладачів.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

МНУ ім. В.О. Сухомлинського має достатню матеріально-технічну базу та соціальну інфраструктуру. Ресурсна база ОНП формуються відповідно до нормативних документів ЗВО (<https://cutt.ly/lnRRZH8>). Матеріально-технічну базу навчального закладу становлять 13 навчальних корпусів, 179 аудиторій та лабораторій, 18 комп'ютерних класів, 5 спортивних залів (серед яких є 2 сучасні зали для занять фітнесом), та 3 гуртожитки (1 знаходиться на капітальному ремонті). У ЗВО є буфет, проте через розірвання договору з попереднім підрядником з жовтня 2020 року буфет не працює. Тож, здобувачі, академічна спільнота та адміністративний персонал перебувають у ЗВО без можливості повноцінної харчуватися. За рахунок 11 wi-fi роутерів, які розташовані на території ЗВО, є якісний та безкоштовний інтернет. ЗВО підтримує належний рівень вже наявного матеріально-технічного оснащення, а також навчально-методичного забезпечення, що допомагає здобувачам ОНП досягати ПРН. Зокрема, комп'ютерне та мультимедійне оснащення є сучасним, доступним та якісним. ЕГ звертає увагу на гідне навчально-методичне забезпечення (довідники, практичні зошити, спеціалізовані комп'ютерні програми, тощо) метою яких є розвиток у здобувачів мовних компетентностей (ОК.03 Англійська мова для наукової комунікації та ОК.04 Академічна писемна англійська мова (Academic English Writing)). Всі учасники освітнього процесу, за необхідності, можуть отримати медичну допомогу у медичному пункті, що розташовується поруч з основними навчальними корпусами ЗВО. Органи студентського самоврядування розташовуються у спеціальних виокремлених приміщеннях та забезпечуються офісною технікою. Проте, папір на іншу канцелярію студентське самоврядування купляє за власний кошт. ЕГ відзначає потужне навчально-методичне забезпечення, що має на меті сприяти вивченню іноземних мов, зокрема у навчальному корпусі розташовується лінгофонний кабінет. На базі ЗВО функціонує Наукова бібліотека, яка має велику кількість примірників профільної навчальної і наукової літератури, зокрема і для здобувачів ОНП 052. Через бібліотеку здобувачі мають змогу використовувати міжнародні наукометричні бази «Scopus» та «Web of Science». Також, через відсутність коворкінг-простору, бібліотека слугує місцем навчання та відпочинку для здобувачів. На базі ЗВО функціонують спортивні клуби (<https://cutt.ly/WnRO4TV>). За факультетом педагогіки та психології, на якому базується ОНП, закріплено 51 аудиторне приміщення. Більшість аудиторій обладнанні мультимедійним обладнанням: проекторами, екранами, ноутбуками. Під час акредитації ЕГ було продемонстровано два комп'ютерних класи, що мають мультимедійне обладнання: проектори, екрани, ноутбуки, яка надають можливості проводити, як інтерактивні заняття так і дистанційні звіти/конференції. ЕГ встановлено, що здобувачі ОНП не мешкають у гуртожитку. Проте, зі слів представників студентського самоврядування, стан гуртожитків знаходяться на задовільному рівні та створює всі умови для комфортного проживання.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Доступ до інфраструктури та інформаційних ресурсів ЗВО є частково безоплатним для здобувачів та викладачів. Так, здобувачі та представники академічної спільноти мають вільний доступ до медичного пункту, комп'ютерних класів, спортивного майданчику, вітчизняних і міжнародних бібліотечних фондів і баз даних, зокрема «Scopus» та «Web of

Science». Доступ до мережі Інтернет є повністю безкоштовним. Здобувачі мають змогу друкувати свої науково-дослідної роботи у «Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського». Здобувачі можуть на безоплатній основі використовувати онлайн платформу для перевірки на плагіат «Unicheck». Водночас зі слів голови студентського профкому, на базі ЗВО функціонує (за умови карантинних обмежень) 2 сучасних фітнес зали, що надають свої послуги здобувачам на платній основі. Під час акредитації ЕГ встановило, що ЗВО надає приміщення та оргтехніку органам студентського самоврядування, але не забезпечує папером та іншими розхідними матеріалами, що змушує здобувачів самостійно закуповувати необхідне.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

ЗВО має низку нормативно-правових актів щодо безпечності освітнього середовища для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти. У структурі Університету діє Відділ охорони праці, пожежної безпеки та цивільного захисту (<https://cutt.ly/dnRP43j>), який формує безпечне освітнє середовище для всіх учасників освітнього процесу. Адміністрацією закладу постійно проводяться заходи з навчання та перевірки знань працівників з пожежної безпеки. Закладом прийнято понад 10 інструкцій на випадок пожежі «Про заходи пожежної безпеки для приміщень в МНУ імені В. О. Сухомлинського». Під час огляду матеріально-технічної бази Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського ЕГ було продемонстровано достатню кількість вогнегасників у приміщенні ЗВО. У ЗВО з 2016 року працює Психологічна служба (<https://cutt.ly/enRA5HQ>), що надає психологічну допомогу учасникам навчально-виховного процесу та здійснює профілактичну роботу (<https://cutt.ly/wnRAAOo>). ЕГ відзначає, що Психологічна служба має свій план роботи, який затверджується на рік та окреслює головні напрями роботи, проте останній раз подібний план приймався на 2019-2020 рр. (<https://cutt.ly/qnRAX2L>). Психологічна служба проводить широкий спектр заходів, який направлений на надання психологічної та соціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу, зокрема: Тренінг «Обережно: кібербулінг – загроза ХХІ століття»; Зустріч-обговорення «Час перемагати: шляхи подолання гендерної дискримінації у спорті»; Тренінг «Мотивація та цілепокладання-ключ до успіху»; Практичне заняття з елементами на тему «Внутрішньоособистісний конфлікт»; Читальний клуб «На перехресті думок»; Кінотренінг з теми «Аб'юзивні стосунки» і тп. (<https://cutt.ly/RnRSYmi>). ЕГ звертає увагу, на якісну роботу Психологічної служби в умовах карантинних обмежень, викликів пандемії та запровадження дистанційного навчання. Так, серед заходів, що організовані для викладачів і здобувачів освіти, представлені актуальні теми, що пов'язані з новими нормами соціальної дистанції: Онлайн-тренінг «Депресія та способи її подолання в період пандемії»; Майстер-клас на тему «Робота з емоційною нестабільністю. Страх, тривога та стрес. Як впоратися?», тощо. Під час зустрічі зі здобувачами було встановлено, що опитування серед здобувачів щодо їхніх потреб проводились в електронному та письмовому форматі. Проте, не на регулярній основі і лише на початку навчання за ОНП. Успішних кейсів врахування та задоволення потреб немає. Подібну інформацію щодо опитування ЕГ отримала і під час зустрічі з представниками студентського самоврядування. Під час спілкування зі здобувачами освіти та представниками студентського самоврядування, ЕГ переконалася в тому, що освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів ОНП та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

На сайті ЗВО знаходяться у публічному доступі нормативно-правові документи, що стосуються організаційно-освітнього процесу (<https://cutt.ly/9nRDPTu>). Також, на сайті факультету педагогіки та психології, на базі якого функціонує ОНП, є окремий розділ з документами, які стосуються організаційно-освітнього процесу (<https://cutt.ly/knRDLsK>), перейшовши до якого, здобувачі мають можливість отримати додаткову нормативно-правову інформацію. Для більш зручного доступу здобувачів до організаційної інформації, на сайті ЗВО створено сторінку Студенту (<https://cutt.ly/knRFrn7>), де можна знайти відомості про: дистанційне навчання, розклад дистанційних занять та екзаменів, дисципліни вільного вибору, призначення академічної стипендії, академічну доброчесність, студентське самоврядування, спортивні клуби. За потреби здобувачі можуть звернутися із зверненням через скриньку довіри чи подзвонити на гарячу лінію підтримки. Проте, створення «Путівника аспіранта» могло б значно посилити інформаційну підтримку здобувачів та надавати вичерпну інформацію для їх потреб. Здобувачі мають достатній рівень знань для безперешкодного використання дистанційної платформи навчання, але за потреби можуть отримати технічну підтримку від працівників структурного підрозділу ЗВО. Університет надає безоплатний доступ, як до комп'ютерних класів, інтернет мережі, так і до приміщень бібліотеки, де здобувачі можуть використовувати платформу дистанційного навчання. Під час зустрічі зі здобувачами ЕГ встановило, що здобувачі конфліктних ситуацій не мали. Соціальної підтримки не потребували. Інформаційну, освітню, організаційну підтримку вони отримують у повному обсязі. Водночас наразі комунікація ЗВО зі здобувачами відбувається не офіційно, а через викладача, що негативно впливає на залученість до освітнього процесу та змушує можливість отримання інформаційної, консультативної, організаційної підтримки за потреби. На ОНП відсутні здобувачі з особливими потребами.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

З 2018 року Університет має нормативний документ, який має на меті створення достатніх умов для реалізації прав на освіту особам з особливими освітніми потребами (далі – ООП). Так, було затверджено «Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення під час навчання та відвідування Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського» (<https://cutt.ly/nnTe7NI>). Інфраструктура ЗВО обладнана певними елементами доступності, що можуть використовуватися здобувачами з ООП. Навчальні корпуси обладнані пандусами для маломобільних категорій населення. При вході до закладу є кнопки виклику адміністративного персоналу. Для здобувачів, які мають проблеми з зором сходи позначені жовтими стрічками, обладнано спеціальні туалети та широкі двері. На думку ЕГ закладу варто прийняти загальну стратегію з пристосування приміщень для осіб з обмеженими фізичними можливостями, яким буде передбачена реалізація доступності до всіх об'єктів інфраструктури ЗВО. Наразі у ЗВО відсутній ліфт, відсутні таблички зі шрифтом Брайля, здобувачам з ООП доступні лише ті аудиторії, що розміщуються на першому поверсі. Відсутня загальне планування доступності приміщень для здобувачів з ООП. Під час зустрічі з представниками студентського самоврядування, зокрема профкомом, були виявлено, що він здійснює соціальну та матеріальну підтримку здобувачів з ООП. На ОНП 052 «Політологія» здобувачів з ООП немає.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

У ЗВО з 2020 року діє «Положення про запобігання та процедури врегулювання конфліктних ситуацій» (<https://cutt.ly/TnRGf4i>), у якому прописана чітка та зрозуміла процедура запобігання та вирішення конфліктних ситуацій. ЗВО послідовно реалізовує Антикорупційну політику, що направлена на профілактику та запобігання дій, які мають на меті отримання неправомірної вигоди серед усіх учасників освітнього процесу. Так, з 2018 року ЗВО має «План виконання Антикорупційної програми», який було оновлено у 2020 році. (<https://cutt.ly/wnRGJsX>). Для успішної реалізації антикорупційної стратегії ЗВО було затверджено «Положення про діяльність уповноваженої особи з питань запобігання корупції» (<https://cutt.ly/onTwIlo>). Під час виїзної акредитації ЕГ встановило, що серед учасників освітнього процесу конфліктних ситуацій не було. Здобувачі та академічний персонал проінформовані про процедуру вирішення конфліктної ситуації. Для інформування про подібні випадки здобувачі можуть користуватися «Скринькою довіри» та звертатися до органів студентського самоврядування. Водночас ЕГ підкреслює відсутність розуміння механізму вирішення конфліктних ситуацій, у випадку якщо подібна ситуація буде стосуватися проректора чи ректора ЗВО, оскільки уповноважена особа безпосередньо підпорядковується першому проректору.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

ЗВО намагається модернізувати матеріально-технічне оснащення та підтримує належний рівень вже наявного. Більшість аудиторій мають мультимедійні прилади. У ЗВО та гуртожитках є безоплатний доступ до мережі Інтернет. Здобувачі мають вільний доступ до всієї інфраструктури, можуть на безоплатній основі використовувати онлайн платформа для перевірки на плагіат «Unicheck» та бази даних «Scopus» та «Web of Science». Позитивні практики. У структурі ЗВО є Психологічна служба, що проводить ефективну роботу з надання психологічної допомоги здобувачам та викладачам, а також реагує на сучасні тенденції (зокрема щодо зменшення психологічного навантаження через Covid-19). У структурі Університету діє Відділ охорони праці, пожежної безпеки та цивільного захисту, який постійно проводять заходи з навчання та перевірки знань працівників з пожежної безпеки.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

У ЗВО лише частково реалізована доступність інфраструктури для здобувачів з ООП. Відсутній чіткий план дій щодо пристосування всіх об'єктів інфраструктури для осіб з обмеженими фізичними можливостями. Органи студентського самоврядування не повною мірою забезпечені необхідними ресурсами, для здійснення своєї роботи, зокрема офісною канцелярією. Механізми вирішення конфліктних ситуацій потребують вдосконалення та встановлення чітких дій у випадку конфліктної ситуації з вищими посадовими особами ЗВО. Відсутній коворкінг простір, де б здобувачі могли навчатися, здобувати неформальну освіту та проводити дозвілля. З жовтня 2020 року у ЗВО закрыта єдина їдальня, що створює значні незручності всім учасникам освітнього процесу. ЕГ рекомендує прийняти загальну стратегію з реалізації комплексу заходів націлених на створення доступності всіх об'єктів інфраструктури ЗВО для здобувачів з особливими освітніми потребами. Удосконалити механізми вирішення конфліктних ситуацій та посилити інформування учасників освітнього процесу щодо цих механізмів. Посилити матеріально-технічне забезпечення органів студентського самоврядування. Створити коворкінг простір, що буде задовольняти потреби здобувачів. Вирішити нагальне питання щодо продовження функціонування їдальні на території ЗВО.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі сторони і позитивні практики, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП «Політологія» у контексті критерію 7 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню В за критерієм 7.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОП регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-304.pdf>), «Положенням про визначення системи та процедури внутрішнього забезпечення якості вищої освіти» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-280.pdf>), «Положенням про освітні програми у Миколаївському національному університеті імені В.О. Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/order-170.pdf>), проте аспіранти не підтверджують своєї участі в обговоренні змісту ОНП. Після 2019 р. зміст ОНП не переглядався. Статус Гаранта і проектної групи ОНП не зафіксований у локальних документах. Викладачі не знайомі зі складом проектної групи.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Згідно з «Положенням про студентське самоврядування» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-454.pdf>) органи студентського самоврядування беруть участь в обговоренні та вирішенні питань щодо вдосконалення освітнього процесу; вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм у розділі варіативної частини. Проте аспіранти ЗВО не представлені у Вченій раді та КТК МНУ імені В.О.Сухомлинського, органах студентського самоврядування. За таких умов їхня точка зору на якість освітнього процесу та зміст ОНП з'ясується під час періодичних опитувань (з 2020 року здебільшого онлайн-консультацій) та може бути висловлена на зустрічах із гарантом ОНП (http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=138), проте фактів, що б підтвердити таку практику ЕГ не отримала.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

У МНУ імені В.О.Сухомлинського практикуються такі форми залучення роботодавців до процесу перегляду ОНП «Політологія», як-то: спільні заходи, де обговорюються перспективи підготовки політологів всіх рівнів (до 2020р.), обговорення і рецензування ОНП (Бакоцька Тетяна Анатоліївна – редактор філії акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» «Миколаївської регіональної дирекції», учасниця міжнародного проекту Erasmus+ «Про екологічний стан Чорного моря»; Діденко Юрій Володимирович, кандидат історичних наук, голова Миколаївської Крайової організації Народного руху України; Народний депутат Верховної ради України ІУ скликання; Єльчєва Оксана Русланівна, директорка департаменту соціального захисту населення Миколаївської ОДА, аспірантки кафедри публічного управління та регіоналістики ОРДУ НАДУ при Президентіві України; Головченко Гліб Олександрович, секретар Національної спілки журналістів України, директор коледжу преси та телебачення, генеральний продюсер ТК ТАК-TV, заслужений журналіст України, лауреат державної премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності, к.лед. н.; Мавродієв Євген Володимирович, головний архітектор ТОВ "А7+" та ін.), захисти дисертацій у вчених спеціалізованих радах інших ЗВО (Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського, Одеса). Офіційні ресурси МНУ не містять результатів громадського обговорення і прикладів конкретних рекомендацій роботодавців щодо змісту ОНП.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

Систематизована інформація щодо кар'єрного шляху та траєкторій працевлаштування випускників ОНП за спеціальністю 052 Політологія відсутня. За даними відомостей самооцінювання ОНП і поясненням співробітниками на онлайн-зустрічі 5 (керівниці Центру працевлаштування та зв'язків з виробництвом Тяпаєвої О.В.) це відбувається через малий контингент спеціальності.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Ключовим недоліком ОНП є її кадрове забезпечення через відсутність достатньої кількості профільних фахівців (після 2020р. і на час акредитації), які були б здатні забезпечити вчасне виявлення та подолання недоліків ОНП, просувати її на ринку освіти регіону, продемонструвати ефективність захистів аспірантів та запропонувати ринку праці такого випускника – науковця і практика в сфері політичних інститутів і процесів. На інституційному рівні створено локальну систему забезпечення якості вищої освіти в частині окреслення процедур і принципів, інституційно її впроваджує Науково-методична комісія МНУ, Центр забезпечення якості освіти, навчальний відділ, але перспективи розвитку саме цієї ОНП, її унікальність та особливості поки залишаються незрозумілими гаранту і членам проєктної групи, у чому переконалися члени ЕГ під час онлайн-зустрічей. Як зазначено у відомостях самоаналізу ОНП (с.18) і як вказували НПП, які працюють на програмі, основним недоліком підготовки аспірантів-політологів є неспроможність МНУ створити спеціалізовану вчену раду для разового захисту здобувачів, які успішно виконали індивідуальні плани навчання і дослідження, мають необхідний перелік публікацій та апробацій. ЕГ звернула увагу рецензентів ОНП (представників інших ЗВО) на можливість спільних публікацій та ймовірність захисту випускників ОНП, що акредитується, в партнерських університетах.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

ОНП «Політологія» акредитується вперше, тому під час моніторингу та перегляду змісту ОНП у 2021 році бралися до уваги рекомендації, сформульовані під час акредитації інших ОНП у МНУ в 2020 році. З огляду на рекомендації ЕГ і ГЕР http://mdu.edu.ua/?page_id=36600 актуальними залишаються ті, що пов'язані з неоперативністю змін в змісті освіти в контексті оновлення національного законодавства і локальних актів; факти, коли змістовно рецензії / відгуки на ОНП мають констатуючий, а не рекомендаційний чи консультативний характер та не містять дат, що ускладнює їх ідентифікацію з програмою, що подано на акредитацію. Безсумнівно актуальним є кадрове забезпечення всіх ОП, що проходили акредитацію у 2020-2021 рр. Майже всі ГЕР рекомендували посилити «відповідність НПП освітнім компонентам, які вони забезпечують; спрямувати публікаційну активність окремих НПП в предметну область спеціальності, залучати ширше до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців, впроваджувати матеріальні заохочення НПП з метою розвитку викладацької майстерності, публікації у виданнях, які входять у наукометричні бази Scopus, WoS». <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/accreditation-op-012-12.pdf>

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Розподіл відповідальності між різними структурними підрозділами МНУ імені В.О.Сухомлинського в процесі впровадження локальної системи забезпечення якості вищої освіти та реалізації ОНП за спеціальністю 052 Політологія полягає в тому, що виконання освітньої складової ОНП контролюється навчальною частиною університету, а виконання ОНП в цілому забезпечується адміністрацією (деканом, заступником декана з наукової та навчальної роботи) і науковою частиною факультету педагогіки та психології. Всі три структурні підрозділи університету взаємодіють у процесі реалізації ОНП, щодо внутрішнього забезпечення якості освіти їх діяльність ґрунтується на «Положенні про систему забезпечення якості освіти та освітнього процесу в Миколаї всьому національному університеті ім.В.О.Сухомлинського» (<http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/nakaz-280.pdf>). Контроль за процедурами внутрішнього забезпечення якості вищої освіти забезпечує Центр забезпечення якості освіти (http://mdu.edu.ua/?page_id=560); організацію та контроль за освітнім процесом – навчальний відділ; координування дій з підготовки, організації, супроводу та проведення ліцензування спеціальностей і акредитації освітніх програм, а також для вивчення та узагальнення досвіду ЗВО України з відкриття нових (перспективних) спеціальностей та освітніх програм в університеті - відділ ліцензування та акредитації (http://mdu.edu.ua/?page_id=7262); участь в організації підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників – науковий відділ. Представниці Центру забезпечення якості освіти – Н.Данік і А.Подгорна та керівниці навчального відділу О.Трофимішина під час онлайн-зустрічі 5 пояснили, що університет постійно опікується питаннями формування культури якості, надаючи консультації усім учасникам освітнього процесу щодо правильної організації опитувань, а також моніторингу ОП всіх рівнів за певною системою показників. Зокрема, визначаються такі критерії, як структура та зміст ОНП, доступ до ОНП, якість навчання та викладання, кадрове забезпечення,

забезпечення освітнього процесу ресурсами. Робота над якістю ОНП передбачає злагоджену роботу всіх структурних підрозділів, зокрема під час зустрічі з адміністративним персоналом та допоміжними підрозділами, у тому числі з психологічної точки зору (психологічне вигорання викладачів, психологічні консультації здобувачів усіх рівнів), як повідомила керівниця психологічної служби Д.Гулькова.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

Сформована система внутрішніх нормативних документів щодо забезпечення якості вищої освіти, яка передбачає спільну роботу структурних підрозділів, гарантів ОНП, НПП, органів студентського самоврядування, стейкхолдерів та здобувачів вищої освіти щодо формування культури якості освіти, виписані критерії якості ОНП та методика їх оцінки, запроваджена певна система опитувань щодо якості на рівні здобувачів, НПП, стейкхолдерів, аналізу результатів опитувань та впровадження в ОНП виявлених пропозицій.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти знаходиться в стадії становлення, тому ЕГ рекомендує: 1) адміністрації ЗВО з'ясувати доцільність провадження освітньої діяльності за ОНП, що акредитується, провівши комплексний аудит її кадрового забезпечення та рентабельності програми, відвертої розмови з аспірантами щодо якості викладання і змісту ОНП, створити умови для професійного та академічного зростання НПП, відкриття власного наукового видання із можливістю безкоштовної апробації наукових розвідок аспірантів і викладачів, підтримувати організаційно і матеріально кадрове ядро спеціальності; 2) ввести аспірантів до складу Вченої ради та НМК ЗВО, що забезпечить захист прав та інтересів молодих учених, зокрема аспірантів в ЗВО (вимога п.2.ст. 24 ЗУ "Про наукову та науково-технічну діяльність"). Доцільним також вважаємо ввести до складу робочої групи з розробки ОНП представника від здобувачів вищої освіти, що забезпечить присутність аспірантів на всіх стадіях розробки та перегляду ОНП та її структурних компонентів; 3) запровадити системну практику проведення нарад гарантів ОНП, зокрема із залученням гарантів споріднених ОНП з інших ЗВО; 4) запровадити і системно моніторити актуальність інформації на порталах (MOODLE, Tems, Google Classroom) щодо розміщення матеріалів ОК, поточних рейтингів успішності, критеріїв та системи оцінювання тощо; 5) запровадити розробку силабусів ОК на 2021 – 2022 н.р. з метою спрощення комунікації зі здобувачами та зміцнення привабливості ОНП; 6) продовжити практику опитувань здобувачів вищої освіти, роботодавців, стейкхолдерів, НПП, удосконаливши зміст питань та передбачити можливість онлайн-обговорення проєктів ОНП на сайті університету; продовжити практику рейтингування діяльності викладачів із оприлюдненням кращих на офіційних ресурсах ЗВО; 7) створити Асоціацію випускників (у тому числі політологів) або регіональну Асоціацію політологів та підтримувати зв'язок з випускниками та колегами-фахівцями міста, залучаючи їх до спільного обговорення ОНП.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Зважаючи на наведені сильні сторони і рекомендації щодо ОНП у контексті критерію 8 експертна група дійшла висновку, що ОНП спеціальності 052 «Політологія» відповідає рівню Е за критерієм 8. Перелічені недоліки можуть бути виправлені в короткий термін за умов об'єднання зусиль усіх зацікавлених груп.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

ЗВО має у публічному доступі всі документи, що регулюють права та обов'язки учасників освітнього процесу (<https://cutt.ly/cnTrkYO>). Документи розміщуються як на офіційному сайті закладу (<http://mdu.edu.ua>) так і на сторінці факультету (http://mdu.edu.ua/?page_id=230). Студентський Профком має свою сторінку на якій розміщується інформація щодо правил і процедур надання соціальної, інформаційної підтримки, які регулюють права та обов'язки учасників освітнього процесу (http://mdu.edu.ua/?page_id=7488). ЗВО має YouTube канал - https://www.youtube.com/channel/UCXuSIVtyH7t_4_ponuhYT8A та офіційну сторінку у Facebook –

<https://www.facebook.com/mnu.edu.ua/>. Загалом нормативна база ЗВО змістовна визначає чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу та знаходяться у відкритому доступі для всіх заінтересованих сторін.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

На сайті факультету педагогіки та психології, на базі якого функціонує ОП 052 «Політологія», є окремий розділ де розміщується Освітньо-наукові програми та документи, які стосуються організаційно-освітнього процесу, за напрямом підготовки «Політологія» різних рівнів (бакалавр, магістр, аспірант), зокрема і ОНП «Політологія» (<https://cutt.ly/anTaBEd>). Саме у цьому розділі розміщено Проект ОНП 2021 для публічного обговорення та збирання зауважень і пропозицій. Пропозиції до проекту ОНП 2021 пропонують надавати за допомогою електронної пошти dekanat.pedpsih@gmail.com та встановлюють місячний термін прийняття пропозицій. ЕГ засвідчує своєчасне оприлюднення проекту ОНП на 2021 р. Всі заінтересовані сторони можуть бути залучені до процесу обговорення та мають можливість надати пропозицій та зауважень, для подальшого вдосконалення ОНП. Водночас ЕГ не володіє інформацією щодо термінів оприлюднення попередніх проектів ОНП. Під час спілкування зі стейкхолдерами вони підтвердили інформацію, що ними надавалися зауваження та пропозиції до попередніх версій ОНП 052 «Політологія», але не відомо чи були пропозиції враховані. Задля підвищення якості оновлення ОНП, ЕГ рекомендує розглянути можливість створення та оприлюднення зведеної інформації про врахування наданих пропозицій від всіх стейкхолдерів до проекту ОНП у 2021 році та за попередні роки.

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Інформація про ОНП 052 Політологія знаходиться на сайті факультету педагогіки та психології, зокрема міститься вся навчально-методична інформація про ОНП та проект ОНП 2021 р., а також навчальні та робочі програми дисциплін. Також на сайті факультету знаходиться розклад занять, іспитів, Кодекс доброчесності студентів, інформація про нарахування стипендії, рейтинг навчання та перелік вибіркового дисциплін, які не структуровані за рівнем освіти та не усі доступні (<https://cutt.ly/snTfcy7>).

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

ЗВО оприлюднює повний перелік документів, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу. Університет проводить роботу щодо залучення всіх заінтересованих сторін до покращення останнього процесу. На сайті факультету можна знайти достатню інформацію про ОНП та її складові. ЗВО у свої комунікаційній стратегії використовує YouTube-канал та Facebook-сторінку, що активно використовується, як здобувачами, так і академічним персоналом.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Сайт університету та сайт факультету потребують оновлення та покращення логіки розміщення інформації про освітньо-науковий процес та його складові. Структура розміщення інформації є не однаковою для всіх освітніх підрозділів ЗВО та має трохи хаотичний характер. Інформація про кафедри, викладачів, ОК, ОП і тп. може розміщуватися не консолідовано, а в різних розділах чи навіть сторінках. Під час акредитації ЕГ було складно працювати та шукати інформацію у публічному доступі, через не логічність її розміщення. Більше того, після завершення виїзної акредитації (у дистанційному форматі) сайт університету не надає доступ до частини матеріалів про освітню програму, зокрема ОК відсутні у публічному доступі. Також, у ЗВО немає практики оприлюднення зведеної інформації про врахування наданих пропозицій та зауважень від всіх стейкхолдерів під час публічного обговорення ОНП 052 «Політологія» за попередні роки. ЕГ рекомендує значно покращити доступність інформації про освітню програму та її освітні компоненти. Модернізувати офіційні сайти ЗВО та факультету. Експертна група рекомендує оприлюднювати у вільному доступі зведену таблицю пропозицій та зауважень до ОНП від стейкхолдерів, що сприятиме подальшій прозорості та публічності. ЕГ звертає увагу на можливість запровадження інноваційних компонентів комунікації зі здобувачами, наприклад під час вибору вибіркового дисциплін варто використовувати Google Forms, що значно спростить процедуру вибору та зробить її доступнішою для всіх учасників освітнього процесу.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі сторони і позитивні практики, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП «Політологія» у контексті критерію 9 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню Е за критерієм 9.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Ключові документи, що обумовлюють зміст підготовки докторів філософії в МНУ - ОНП-2019 (затверджена Вченою радою 25.06.2019р.) і «Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» (прийняте Вченою радою 14.02.2017р.) - не переглядалися, хоча до Постанови КМУ №261 були внесені зміни 03.04.2019р., а Стратегія розвитку ЗВО прийнята 28.04.2020р. Зміст ОНП включає освітні компоненти, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до НРК: 1) здобуття глибоких знань із спеціальності (у ОНП 2019 це ОК 08–11); 2) оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями («Філософія науково-дослідної діяльності»); 3) набуття універсальних навичок дослідника («Управління кар'єрою», «Інформаційна грамотність», «Методика написання та захисту дисертацій»); 4) здобуття мовних компетентностей («Англійська мова для наукових комунікацій», «Академічна писемна англійська мова»). Введення до переліку загальної підготовки «Педагогіка вищої школи» та «Асистентська практика у закладах вищої освіти» сприяє становленню викладацької майстерності майбутніх докторів філософії. Наукові інтереси аспірантів – Лемішевської О.С. «Government Relations як система артикуляції політичних інтересів» і Нофенка А.С. «Інформаційний вимір гібридної війни як новітнього конфлікту» - не представлені, на погляд ЕГ, вибірковими дисциплінами. Саме вони мають надавати додаткові можливості щодо повноцінної підготовки викладача-дослідника в межах обраної тематики. Вибіркові дисципліни за своїм змістом спрямовані не на фокус ОНП, а більш виходять з можливостей НПП - гендерні дослідження, вивчення модернізаційних процесів та етнонаціональний розвиток, функціонування політичних інститутів і процесів Чорноморського регіону. Повноцінна підготовка здобувачів у частині індивідуальної наукової складової підготовки забезпечувалась професійною активністю їх наукового керівника Н.О. Ніколаєнко. За словами ректора В. Будака, відсутність позитивної динаміки контингенту на спеціальності «Політологія» через демографічну кризу в регіоні, обумовила реорганізацію у ЗВО. Протягом 2020 року було закрито історичний факультет, де функціонувала кафедра політології, звільнено наукового керівника (яка продовжує керівництво аспірантами, не маючи трудових відносин з МНУ) і певну кількість фахівців-політологів. Шляхом злиття кафедр, народилась кафедра психології та соціальних наук, яка стала випусковою для здобувачів ОНП, що акредитується. Наказом ректора від 25.03.2021р. було внесено зміни до складу проектної групи ОНП і призначено гарантом Ю.Маслова, який до 06.11.2020р. працював в Одеському економічному університеті, а наразі проживає в Києві (за словами Ю.Маслова) і дистанційно підключається за необхідності.

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

Кафедра психології та соціальних наук МНУ імені В.О.Сухомлинського забезпечує підготовку аспірантів (докторів філософії) за спеціальністю 052 Політологія з 2005 року. Назва ОНП (на час акредитації) «Політичні інститути і процеси» відповідає колишній науковій спеціальності 23.00.02. Кафедра має розгалужену мережу ЗВО-партнерів, з якими підписані угоди про співпрацю, зокрема з можливістю надання консультацій аспірантам, використання дослідницької інфраструктури для спільних досліджень, можливістю апробації результатів дослідження у фахових виданнях, проте продукти такої співпраці ЕГ під час онлайн-зустрічей побачила лише поодинокі. Одним з таких продуктів є участь ЗВО у міжнародному освітньому проекті DocHUB в рамках програми Erasmus+, метою якого було «вдосконалення на національному рівні освітньо-наукових навчальних програм третього циклу освіти у відповідності до Болонських реформ через розробку та впровадження законодавчих змін і нормативних документів МОН України і відповідних процедур і регламентів підготовки аспірантів на рівні університетів; формування критичної дослідників для забезпечення освіти для здобувачів ступеня доктора філософії (http://mdu.edu.ua/?page_id=6119%20,%20ТЕМПУС%20http://mdu.edu.ua/?page_id=339). Строки фактичної реалізації проекту – 15.10.2016 – 14.10.2019 рр. Теми наукових досліджень здобувачів повністю відповідають науковим інтересам наукового керівника – Ніколаєнко Н.О. Це підтверджено таблицею 1, що надана у відповідях ЗВО на запит ЕГ. Ініціативної чи іншої теми кафедри не зареєстровано. Науковим інтересам здобувачки Лемішевській О. С. відповідає

тема докторського дослідження наукового керівника (Адміністративний ресурс як недемократичне явище сучасного політичного процесу) та публікація: Україна і світ: теорет. й прак. аспекти сучасного політ. процесу : колек. моногр. / кер. кол. авт. і наук. ред. д. політ. н., проф. Н. О. Ніколаєнко. – Херсон : Грінь Д. С., 2016. – 520 с. Науковим інтересам здобувача Нофенко А.С. відповідають наукові публікації наукового керівника Ніколаєнко Н.О. (Медіа ний адміністративний ресурс в Російській Федерації : форми, методи та маніпуляційна складова, Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки». Серія «Міжнародні Відносини», «Політологія» – 2018. – Вип. – 1. – С.171-178. Ніколаєнко Н. Маніпулятивний характер російських засобів масової комунікації в умовах російсько-української гібридної війни / Н. Ніколаєнко, Ю. Василевич, О. Комарчук // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. - 2020. - No 1. - С. 93-104. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvckrc_2020_1_10.

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

ЕГ переконалась, що ОНП «Політологія» забезпечується можливостями для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів з урахуванням соціального капіталу наукового керівника. Випускова кафедра не має власного наукового видання, НПП та здобувачі публікуються у виданнях ЗВО – партнерів. Такі публікації не є безкоштовними для них. Як зазначають викладачі й здобувачі, відсутність фахового власного видання є проблемою не тільки в частині фінансових витрат, а й умовою, що перешкоджає можливості створення спеціалізованих вчених рад для разового захисту. Пошук фахівців із потужним переліком публікацій з політології обумовлює перспективи існування ОНП у майбутньому. У поточному 2020-2021н.р. набір на ОНП не було здійснено. У МНУ наявна система матеріального і нематеріального заохочення НПП для публікаційної діяльності та професійного зростання завдяки внутрішнім рейтингам, умовам обрання за конкурсом на науково-педагогічні посади та адміністративні. ЗВО забезпечує вільний доступ до наукометричних баз даних Scopus та WoS з внутрішньої мережі університету (<http://library.mdu.edu.ua/naukometria.html>). Також наявні угоди про міжуніверситетське співробітництво передбачають участь здобувачів у наукових заходах університетів-партнерів, проте реальні показники такої участі не зафіксовані кафедрою. Університет організаційно забезпечує можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень на щорічній 12 Всеукраїнській науково-практичній конференції «Студентство. Наука. Сучасність.» (<http://mdu.edu.ua/?p=41978>). Додатково ЗВО було організовано Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Сучасні передумови підготовки докторів філософії в Україні та європейському науковому середовищі» (29 квітня 2021р.) http://psp.mdu.edu.ua/?page_id=138.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

ЗВО забезпечує теоретичні можливості аспірантів для долучення до міжнародної академічної спільноти головним чином через реалізацію європейського проєкту Erasmus+ з «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України»/DocHub/ аспіранти можуть вийти на наукове стажування в університетах-партнерах: Вільнюський університет (Литва) Університет Люм'єр ЛІОН-2 (Франція), Університет Тампере (Фінляндія) та українських ЗВО та науково-дослідних інститутів (http://mdu.edu.ua/?page_id=38254). Проте ЕГ переконалась у відсутності реальних фактів міжнародної академічної мобільності аспірантів. Навіть власні ініціативи здобувачів по отриманню додаткових РН і компетентностей шляхом неформальної освіти не перераховувались (за інформацією аспірантів під час онлайн-зустрічі 4).

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

Наукові керівники аспірантів та НПП, які створюють кадрове забезпечення ОНП не є співвиконавцями держбюджетних комплексних чи ініціативних тем кафедри/ЗВО. Проте науковий керівник д. політ. н., Ніколаєнко Н. О. у 2018 р. відвідала Університет Люм'єр ЛІОН-2 (Франція) в рамках реалізації проєкту Erasmus+ з «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України»/DocHub/. Доцент кафедри, к. політ. н. Ярошенко В.М. була учасницею проєкту "Виборчий округ. Місцеві" (жовтень 2020 р.); "Голос громад" - спільний проєкт UA Суспільне мовлення та Deutsche Welle за підтримки ЄС та Міністерства закордонних справ Німеччини. (листопад 2020 р.); має плідну співпрацю з Департаментом соціального захисту Миколаївської ОДА в частині наукового консультування, як засвідчила директорка цього департаменту Ельчєва О.Р. на 8 онлайн-зустрічі. В університеті відсутня практика складання профілів дослідників (викладачів і аспірантів), а також афілюваних аккаунтів у наукометричних базах Scopus, WoS, Google Scholar, ORCID. Але є репозитарій публікацій НПП.

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

Академічна доброчесність є елементом корпоративної культури МНУ, що знаходиться в початковому стані. Кваліфікаційні випускні роботи бакалаврів, магістрів, тексти кваліфікаційних наукових праць, а також публікації аспірантів проходять безкоштовну перевірку на наявність текстових запозичень за допомогою програми Unicheck (за інформацією НПП і директорки наукової бібліотеки О.Тельпиш під час онлайн-зустрічі з і 6). Приклади перевірки StrikePlagiarium.com (публікації Нофенко А.С.) були представлені ЗВО на запит ЕГ. Результати досліджень викладачів, наукових керівників та аспірантів публікуються тільки у фахових виданнях інших ЗВО та установ через відсутність власного фахового видання.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

Повна відповідність наукових інтересів здобувачів і керівника – підстава говорити про послідовність кроків формування наукової політологічної школи кафедри політології, що мали місце до початку 2020 року – часу, коли звільнилась Ніколаєнко Н.О. і відбулася реорганізація історичного факультету, а кафедра політології закінчила своє функціонування.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

Серйозною проблемою, на яку вказує ЗВО у відомостях самооцінювання ОНП, є можливість створити спеціалізовані вчені ради для разового захисту своїх здобувачів через відсутність публікацій у наукометричних базах Scopus та/або WoS та фахових публікацій на тематику наукових інтересів здобувачів. За спеціальністю не існує практики, що б реалізувала концепцію навчання через дослідження; наукове консультування викладачами влади, бізнесу і громади не оформлено відповідними угодами і не має реальних продуктів; формування міжнародної і національної мережі дослідників із спільними публікаціями, практикою подвійного керівництва здобувачами, системним опонуванням в інших ЗВО, створення критичної маси як дослідників, так і аспірантів (контингент здобувачів ОНП на час акредитації – 2 особи) – перспективні напрями розвитку ОНП. Для цього ЕГ рекомендує: переглянути зміст ОНП на 2021 н.р.з урахуванням змін в освітньому національному законодавстві, локальних актах, коригування фокусу ОНП на підставі вивчення ринку праці для випускників ОНП та можливою тематикою наукової політологічної школи, що здатна сформуватися навколо нового Гаранта програми і фахівців, які залишилися на кафедрі; привести у відповідність до національного законодавства взаємовідносини ЗВО і наукових керівників аспірантів в частині оформлення з ними трудових відносин; передбачити можливість відкриття власного фахового видання та безкоштовної публікації результатів досліджень здобувачів та налагодити можливості публікацій у виданнях університетів, з якими є угоди про співробітництво; забезпечити можливість безкоштовної перевірки усіх наукових робіт здобувачів та НПП за ОНП засобами ліцензійного програмного забезпечення; зробити можливість участі у міжнародних наукових програмах та проектній діяльності доступною більшому числу здобувачів і викладачів; збільшити кількість спільних публікацій НПП з фахівцями інших ЗВО, у тому числі європейських; сформувані профайли дослідників МНУ та запровадити практику спільних публікацій стейкхолдерів та викладачів із аспірантами.

Рівень відповідності Критерію 10.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

Зважаючи на наведені сильні та слабкі сторони і позитивні практики, а також рекомендації щодо подальшого удосконалення ОНП «Політологія» у контексті критерію 10 експертна група дійшла висновку, що ОНП «Політологія» спеціальності 052 Політологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти відповідає рівню Е.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

Немає

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми	E
Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6. Людські ресурси	E
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	E
Критерій 9. Прозорість та публічність	E
Критерій 10. Навчання через дослідження	E

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **відмова в акредитації**.

Додатки до звіту:

Відсутні

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Лебедюк Віталій Миколайович

Члени експертної групи

Нагорняк Тетяна Леонтіївна

Грехов Владислав Анатолійович